7c4

DISSERTATIONVM IVRIS
PVBLICI AC FEVDALIS,
DE

FEVDIS IMPERII

PRIMA:

EORVM ORIGINES,

ATQVE

INDOLEM, SVB PRIMIS FRANCORVM REGIBVS,

ILLVSTRANS:

QVAM,
IN REGIA FRIDERICIANA,
PRAESIDE

IACOBO GABRIELE WOLFIO

I. V. D. ET PROF. PVBL.

PVBLICE DEFENDET
RESPONDENS,

EHRENREICH GERH. COLDEWEY

FRISIVS.

DIE MARTII, A. O. R. MDCCXXIV.

HALAE MAGDEB.
LITTERIS HENDELIANIS.

PROOEMIUM.

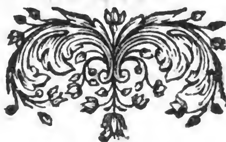

On dubito, fore nonnullos, qui, perſpecto fugitiva mente rubro, exiſtimaverint, me, de feudis Imperii libellos parantem, actum agere, opusque adeo conficere inane. In horum itaque gratiam neceſſe eſt, ut paucis cœpti inſtituti rationes exponam. Ex quo enim in FRIDERICIANA publico docendi jura munere fungi cœpi, in eo etiam fui, ut & diverſas a provincialibus

feudorum Imperii rationes in jurisprudentia feudali illustrarem.

Hunc in finem quoque ITTERI librum, quem ex instituto *de feudis Imperii* conscripsit, in subsidium, ut fas est, vocavi. Cujus laboris licet me nec pudeat, nec pigeat; neque ea mentis arrogantia tumescam, ut promeritis Auctoris laudibus derogare, justumque operi pretium negare audeam; officii tamen rationes etiam exigere arbitror, ut liberius dicam, non tam omnibus opus istud numeris esse absolutum, ne sit, quod addi, quodque emendari queat. Quapropter, cum illustria feudorum Imperii instituta præ ceteris digna sint, quæ aliorum quoque studiis melius pedetentim explicentur; non abs re futurum existimavi, si aliquam & ego

ego rei perficiendæ operam impenderem. Ecce igitur, B. L. primas futuri operis lineas, quod sequuturis pedetentim dissertationibus, juvante summo Numine, ita absolvere animus est, ut, post curas demum secundas, justum forte aliquando de feudis Imperii Systema in lucem prodire publicam queat. Te vero interea enixe rogo atque obtestor, ut faveas instituto meo, in commune bonum litterarium suscepto.

DISSERTATIO PRIMA,

DE

FEUDORUM IMPERII ORIGINE ATQUE INDOLE SUB PRIMIS FRANCORUM REGIBUS.

§. I.

Feudi vocabulum barbarum.

FEudi vocabulum barbarum eſſe, id quidem vix quenquam, qui accurata rem lance penſitaverit, inficias iturum exiſtimo. Quod qui perſpectum habent cognitumque, non una tamen omnes ratione illius derivationem explicant; ſed in diverſas potius, ut fieri & in aliis ſolet, abeunt ſententias.

§. II.

Utrum à Fede?

Aliis quippe hæc mens hæret, vocabulum feudi quam rectiſſime a Fede, quæ vox bellum Latinis ſignificat, derivari; cum bella inprimis feudorum auſpicia atque incrementa promoverint. Alii vero ſecus ſentiunt, origines vocabuli feudi à föden, ſeu füden, (ale-

an à föden derivetur?

re) repetendas arbitrati; eo, quod feuda alendis poſſeſſoribus inſerviant. (a) Quæ quidem etymologiæ licet aliqua ſe veriſimilitudine commendent; mihi tamen ſatis ideo non faciunt, quod alia eſt cognita, majorem veriſimilitudinis ſpeciem præ ſe ferens.

§. III.

Nempe rectius rationes ſubducere exiſtimo, qui feudi nomen à Feode ortum eſſe ſtatuunt, his potiſſimum rationibus permotus: 1) vocabula enim FEODUM, FEODARIUS, INFEODARE, in vetuſtioribus monumentis frequentius inveniuntur; 2) ob ſignificatum vocabuli Feode, quod prædium ſignificat STIPENDIARIUM, ſeu prædium, pecoribus aliisque rebus ad vitam alendam facientibus inſtructum; 3) quia vocabulum FEODUM *Mihi à Feode.*

A 3 quam

a) Patronos utriusque ſententiæ laudat ITTERUS Cap. II. §. 9. Alia barbaræ indolis etyma, longius petita, hic omittimus. Cui tamen volupe eſt, talia ſcrutari, ſummam eorum in Illuſtr. Dn. de LUDEWIG *jure client. S. I. C. II. §. 6.* expoſitam deprehendet.

quam facillime in FEUDUM potuit mutari. (b)

§. IV.

Errant, qui latinum arbitrantur.

Quæ cum ita ſint, erroris dubio procul arguendi, qui vocabulum credidere latinum, atque id ipſum vel â FOEDERE, quo dominus & vaſallus junguntur, FOEDI ſcriptura, alicubi ex antiquis monumentis eruta, decepti, derivarunt; vel, quod frequentiſſimum eſt, â FIDE, juris feudalis (c) auctoritate perperam moti; (d) quam profecto tantam eſſe minime oportet, ut vincat rationem.

§. V.

Res vocabulo antiquior.

Feudi vocabulo, quod paucis illuſtravimus, res ipſa eſt antiquior. Illius enim vix ul-

b) Conf. HULDERICI ab EYBEN *electa juris feudalis cap. I.* §. 8. SCHILTERI *comment. ad rubr. J. F. A.* §. 7. Illuſtris Dn. de LUDEWIG cit. *jus clientelare*, *ſect. I. cap. II.* §. 2. 3. Adde GUNDLINGIANA *part. I. obſ. I.* §. 15. nec non STRUVII *hiſt. jur. feud.* §. 2.

c) 2. F. 3. *in fin.*

d) Commendandum denuo ante laudatum *jus client. cit. cap.* §. 5.

ullum in latinis libellis ante feculum XI. fuisse usum, extra omnem fere dubitationis aleam hodie apud non nullos est positum. Quodsi celebris admodum de expeditione Romana constitutio CAROLO CRASSO vere posset vindicari; nemo profecto dubitaret, quin vocabulum, quod in illa occurrit, feculo IX. esset usurpatum. (e) Quam quidem constitutionem licet ob errorem nominis falsam omnino spuriamque non nulli pronuntiaverint; (f) eam tamen, si rem spectaveris, genuinam esse, sed CONRADO SALICO tribuendam, adeoque ad feculum XI. referendam, a viris harum rerum peritissimis jam est

e) In constitutione de expeditione Romana, quam FREHERUS, GOLDASTUS aliique publicæ lucis fecerunt, hæc leguntur: *Cuicunque secundum banc legem expeditio imperetur, si ad curiam Gallorum, hoc est, in campum, qui vulgo Rungalle dicitur, dominum suum non comitetur, & ibi cum militari apparatu non repræsentetur, FEODO, præter hos, qui cum gratia dominorum suorum remanserunt in conspectu nostro, absque spe recuperationis, privetur.* Quæ vox deinde repetitur.

f) Prout CAROLUS du FRESNE *in glossario* sub *voc.*

est ostensum. (g) Interea non desunt, qui antiquiorem vocabuli usum esse, argumentis, non omni tamen exceptione majoribus, contendunt. (h)

§. VI.

voc. feudum. Tom. II. p. m. 406. col. b. aliique passim testantur; inprimis OBRECHTUS *in dissertatione de expeditione Romana.*

g) Laudandus hic SCHURZFLEISCHIUS, quippe qui *dissertatione de Conrado Imperatore Augusto ejusque diplomate, quod de expeditione Romana inscribitur,* sententiam hanc pluribus exposuit; quam & commendant GUNDLINGIANA *P. I. obs. I. §. 15.* Adde SCHILTERI *Commentar. ad jur. feudalis Alemann. cap. IIX. §. 10. seqq.* Ipse quoque FREHERUS *in suis ad constitutionem adductam annotationibus* antiquiorem vocabuli usum in dubium vocavit, id ipsum Friderici demum Imperatoris ævo usurpatum ratus. SELDENUS in *glossario, historiæ Anglicanæ subjecto*, ante annum millesimum in nullo monumento, quod non suspectæ fidei fuerit, se feudi nomen reperisse testatur. Conf. EYBENII *electa jur. feud. cit. loc.* inque primis Illustr. Dn. THOMASII *dissertat. de libri veteris de beneficiis auctore, fato, vetustate &c. §. 15. seqq.*

h) Horum in numero est ANTONIUS DOMINICUS *de prærogativa allodiorum cap. XV. §. 1.* sed con-

§. VI.

Quæ itaque feuda dicimus, aliis quondam nominibus fuere ſignata: quorum frequentiſſimum fuit BENEFICII nomen; vel eo quidem ſenſu, quo beneficium idem eſt, ac prædium ſtipendiarium; vel ideo, quod a dominorum beneficentia erant profecta, atque largitatem fidelitatis cauſa factam potiſ- *Feuda quondam dicta beneficia.*

conſtitutione de expeditione Romana, quam Carolo Craſſo tribuit, aliisque monumentis Sec. IX. deceptus, quæ ſpuria eſſe, adductus paulo ante CAROLUS du FRESNE contendit. Quid? quod HORNIUS *in jurisprud. feud. cap. II.* §. *1.* in hæc ad finem verba erumpit: *quid vetat dicere, ante Caroli Craſſi ætatem, Lotharii I. ævo, jam inclaruiſſe hanc vocem?* Nempe provocat ad conſtitutiones Lotharii, quæ *1. F. 19. ſeqq.* leguntur, quasque *cap. I.* §. *20. ſuæ jurisprud. feud.* Lothario I. vindicare conatus eſt. In harum enim prima (1. F. 19.) feudi vocabulum apparet. Verum uti adhuc ſub judice lis eſt, utrum iſtæ conſtitutiones ſint Lotharii I. ita porro, licet hac de re nullum ſupereſſet dubium; nil tamen obſtaret, quo minus quis reſponderet, vocabulum hoc a compilatoribus recentiori ævo eſſe inſertum; cum in ipſo illo capite æque, ac proxime ſequentibus, *beneficii* vox uſurpetur.

ſimum exprimebant. (i) Qui ſignificatus in primis quoque ob oculos verſatus eſt auctori LIBRI VETERIS DE BENEFICIIS; (k) quemadmodum & libri feudorum eundem legentibus exhibent frequentius. (l) Quæ quamvis ita ſe habeant; ſilentio tamen hic tegere nequeo, beneficii vocem laxiori etiam ſignificatu medii ævi ſcriptoribus uſurpatam fuiſſe, ſæpiusque omnes denotaſſe fundos uſufructuarios, qui Regum liberalitati ferebantur accepti. (m)

§. VII.

i) Hunc vocabulo ſignificatum antiquiores jam Romanos tribuiſſe, idemque adeo Latii ſermonis puritate pollere, non unus jam oſtendit. CAROLUS du FRESNE *in gloſſ.* voc. *beneficium.* SCHILTERUS *in commentario ad rubr. J. F. A. §. 5.* Illuſtr. Dn. a LUDEWIG *in jur. client. Sect. I. cap. II. §. 8. 9.* Adde GUNDLINGIANA *part. I. obſ. I. §. 9. 10. 11.*

k) Quem Illuſtr. Dn. THOMASIUS *ſelectis ſuis feudalibus* adjecit.

l) E. gr. *1. F. 1. §. 2.* nec non *2. F. 34. §. 2.* itemque *2. F. 55. pr.* Quæ hic ſufficere poſſe arbitror.

m) Obſervavit hoc pariter CAROLUS du FRESNE *cit. loc.* SCHILTERUS *in comment. ad rubr. jur. feud.*

§. VII.

Alia eorum nomina.

Porro paucis adhuc annotandum, feuda quondam etiam audiviſſe HONORES, MILITIAS, MINISTERIA, nec non MUNERA REGIA. (n)

§. VIII.

Germanorum Lehen explicatur.

Germanis quondam vocabulum Feode uſurpatum; cui deinde (o) vox Lehen ſucceſſit, BENEFICAM potiſſimum CONCESSIONEM ſignificans, atque adeo etiam de contractibus beneficis, mutuo & commodato, majoribus noſtris uſurpata. Minime tamen unicum hunc vocis ſignificatum defendo; ſed potius varium eſſe, quam lubentiſſime largior; cum & mihi cognitum ſit ac perſpectum, eandem tum interdum ad contractum LOCATIONIS CONDUCTIONIS, tum ad JUDICIALES ALLODIORUM TRANSLATIONES applicari. (p) Quare

 ex

feud. Alemann. §. 5. Adde jam jam laudata *ſelecta feud. cap. I.* § 37.

n) Teſtimonia copioſius adduxit STRUVIUS *in hiſt. jur. feud. ad* §. 1. Evolvendus quoque du FRESNE.

o) Vix ac ne vix quidem ante ſeculum XII. eam contigiſſe mutationem, *cit. jur. client. S. I. C. III.* oſtenditur.

p) Notiſſimæ ſunt formulæ: einem das Haus in Lehen

ex negotii, quod gestum est, momentis caute judicandum, utrum contractus beneficiarius, an vero aliud quid vocabulo hoc indigitetur.

§. IX.

Feudi definitio.

Quibus de nominibus ita expositis, ad rem definiendam progredior. De qua quidem licet non una sit doctorum concertatio; operæ tamen pretium haud esse existimo, eam hic prolixius explicare. Mihi interea FEUDUM est (q) JUS UTENDI PRÆDIIS, TERRITORIIS, JURIBUS, OFFICIIS, (r) NEXU SINGULARIS

hen geben; einen an die Lehen schreiben, & similes; licet de allodiis sermo.

q) Non nunquam etiam feudum denotat actum, quo jus vasallo constituitur; vel rem in feudum delatam. Verum & hoc sensu acceptum feudum facile potest definiri, adhibita duntaxat aliqua meæ definitionis conversione.

r) Non equidem obscurum mihi est, ab interpretibus juris feudalis & feuda, in pecunia similibusque rebus fungibilibus constituta, nominari; nec nego, talia intellectu concipi posse. Cum autem eorum vix ac ne vix quidem exempla ostendi queant; ad frequentiorem potius rerum usum definitionem esse formandam, existimavi.

LARIS FIDELITATIS (s) INTERCEDENTE, CONCESSUM.

§. X.

Feudum itaque IMPERII (t) mihi est JUS UTENDI PRÆDIIS, TERRITORIIS, JURIBUS, OFFICIIS REGNI GERMANICI, NEXU SINGULARIS FIDELI- *Feudum imperii quid?*

s) Intelligo hic fidelitatem, quam vocant, feudalem, die Lehens-Pflicht; cujus frequentissima hæc est conditio, ut vasallus dominum præ aliis colere ac vereri, salutem ac fortunam ejus promovere, atque his adversa avertere teneatur; ita quidem, ut beneficio privari queat, si hujus officii rationes turpius neglexerit. Neque enim severiori simplex vasallus pœna affici potest, quam ut beneficium ipsi aufferatur; cum subditus contra vel ipso capite plecti queat. Quid? quod & fidelitas feudalis adeo juncta est feudo, ut, hoc sublato, & illa exspiret; cum tamen perfectæ subjectionis civilis fides, omnibus quamvis facultatibus amissis, perduret.

t) Imperii vocabulum significatus hic est politici; singularem quippe Regni Germanici eminentiam complexum, quæ inde potissimum orta, quod Imperii Romani jura, cum elogio Imperiali, huic Regno quondam juncta. Quod quidem CAROLI M. ætate contigisse, cum aliis falso

DELITATIS INTERCEDENTE, AB EJUSDEM CAPITE SUPREMO PROXIME ACCEPTUM. (u)

§. XI.

so arbitratur ITTERUS *de feud. Imp. c. I. §. 11.* Ex genuinis enim historiarum monumentis nunc satis constat, imperii Romani Majestatem suæ tantum genti familiæque, non Germaniæ, CAROLUM M. acquisivisse; novaque adeo opus fuisse OTTONIS M. occcupatione, ac nova cum Romanis atque aliis Italiæ ordinibus conventione, subsequutis temporibus aliquoties repetita, qua nexus ille fuerit perfectus.

u) ITTERUS *de feud. Imp. cap. II. §. 12.* hanc tradidit explicuitque definitionem: *Feuda Imperii nihil aliud sunt, quam feuda ligia, quæ Imperator, aut Imperii consors elargitur, vasallos ad fidelitatem sibi atque Imperio exhibendam obstringens. Cumque ligii feudi nomine id complectamur, quo fidelitatem, nullo excepto, quis domino præstare obstrictus est, omnia hæc nostris feudis aptari posse, ostensu facile esset, idque pluribus adstruunt Mylerus &c.* Verumenimvero, Itterum sola celeberrimorum, quos excitavit, virorum auctoritas, minime juvat, ubi rerum argumenta deficiunt. Tantum enim abest, ut Imperii ordines, ad Imperatoris jussum, adversus quoscunque servire teneantur; ut potius nullum sine eorum consensu comitiali bellum, Imperii nomine, gerere queat Imperator.

§. XI.

Varias de prima hujus instituti origine sententias prolixasque Doctorum ea de re contentiones hic repetere non juvat; quas copiosius jam exposuere notissimi interpretum commentarii. (x) Id interea exploratum habeo, proximiores feudorum justorum origines ad Germanos esse referendas; licet inficias ire nequeam, in nonnullis aliarum gentium institutis, atque in primis in BENEFICIIS (y) ROMANORUM, aliquam feudorum similitudinem posse ostendi. *Origines feudorum Germanicæ.*

§. XII.

x) Egit ea de re quoque ITTERUS *Cap. I. §. 1. seqq.* Conf. Ill. Dn. THOMASII *diss. de orig. feud.* it. SPENERI *primit. hist. feud.*

y) Sermo mihi est de beneficiis militaribus, quæ ad Alexandri Severi ætatem referuntur. Insigne est ÆLII LAMPRIDII, *in vita Alex. Severi, cap. 58.* testimonium: *Sola, quæ de hostibus capta sunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita, ut eorum ita essent, si heredes illorum militarent, nec unquam ad privatos pertinerent, dicens, attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit sane his & animalia & servos, ut possent colere, quod acceperant: ne per inopiam hominum vel per senectu-*

§. XII.

Origg. feudal. Germ. rationes.

Ut autem proximiores justorum feudorum origines Germanis tribuerim, hæ potissimum rationes effecere. INITIO etenim antiquiores Germanicarum rerum scriptores ejusmodi beneficiorum clientelarium exempla adducunt, quæ ex aliarum gentium institutis

---

ne&lutem possidentium, desererentur rura vicina barbariæ: quod turpissimum ille ducebat. Ad quem Lampridii locum hæc annotavit CASAUBONUS: *est hic species quædam feudi, vel potius initia quædam ejus juris, quod postea varie introductum est, & feudorum appellatione designatum. Provocat deinde* ad ea, quæ VOPISCUS *in Probo* narrat: *Veteranis omnia illa, quæ anguste adeuntur, Isauriæ loca, privatis donavit, addens, ut eorum filii, ab anno octavo decimo, mares duntaxat, ad militiam mitterentur.* Quæ sua quoque fecit CAROLUS du FRESNE *in glossar.* sub voc. *feudum.* Rem magis illustrant GUNDLINGIANA *P. I. obs. 1. §. 11. 12. 13. inque primis P. XV. O. 2.* ubi, quæ & aliis placuit, sententia pluribus argumentis defenditur: Germanos, postquam in Romanas provincias invaserint, hoc beneficiorum militarium institutum ita esse imitatos, ut inde orta sint Germaniæ feuda, magis pedetentim magisque exculta. Quæ quamvis insignem

tutis vetuſtioribus nemo huc usque certo demonſtravit. POST, & Germanos juſtorum feudorum inſtitutum ad peregrinas, in quas migrarunt, regiones tranſtuliſſe, conſtat.

C DEIN-

gnem veri præ ſe ferre ſpeciem videantur; placuit tamen viris Celeberrimis, BURCARDO GOTTHELF STRUVIO, & JACOBO CAROLO SPENERO, dubiis Ill. GUNDLINGIO objectis, ſententiam hanc omnino declinare. Scilicet alter in *hiſtoria juris feudalis ad §. 3. not.* *** hæc habet: *Videmus hic prædia conceſſa iis, qui ipſa defendere vellent; vaſalli autem dominum ſuum ſequi ubivis tenentur in militia. Concedebantur iſta prædia jure hereditario, cum feuda primitus ſaltem ad vitam precarii jure concederentur. Nullam reperimus ſingularem de fide obligationem; quæ tamen de eſſentia eſt feudorum. Nec credendum facile eſt, Francos, primos feudorum auctores, hunc a Romanis morem hauſiſſe, qui illorum inſtituta potius abominabantur. Immo, dum in Oriente ſaltim hæc beneficia, ut eo certius in barbarico ſolo limites ſuos defenderent, conceſſerint Romani; vix ita ad notitiam Francorum pervenire poterant.* Alter equidem V. C. *in primitiis hiſt. feud. obſ. I. §. 6. not.* (*i*) largitur, quod in GUNDLINGIANIS jam demonſtratum, Germanos Romanorum mores imitatos eſſe, *dignitatesque Romanas in aula, curia, atque militia retinuiſſe, publicisque multis inſtitutis libenter*

DEINDE & leges Germanorum antiquissimæ de feudis conceptæ rem confirmant. PRÆTEREA

benter usos esse, ut & publicam rem suam ordinatiorem redderent, & preterea adsuetas publicis Romanorum legibus provincias eo felicius regerent. Privatos vero suos mores mordicus servasse Germanos, arbitratur; atque ex his feudorum instituta fuisse, qua adeoque non a Romanis acceperint, sed ex patria sua & moribus suis attulerint. In testimonio Lampridii meram Principis donationem describi; nullam fidei conditionem imperatam; maleque igitur istis donatis plenoque & hereditario jure concessis bonis convenire cum feudis. Verum enim vero qui ipsas, quas adduxi, observationes GUNDLINGIANAS, atque in primis posteriorem, curatius perlegerit, is certe sine negotio intelliget, potiora jam in illis apparere momenta, quæ ad solvenda dubia facere queant. Dicam ego interea modestius, pace Virorum Celeberrimorum, quæ præsens poscere occasio videtur; solo veri, partium omnino nullo, studio permotus. Scilicet persuasissimum mihi est, beneficiis istis Romanorum admodum cum feudis convenire. Ut ut enim vero est concinnum, quædam fuisse pleno atque hæriditario jure donata veteranis inermibus: hic tamen de ejusmodi beneficiis sermo est, quæ erant publica, nec unquam ad privatos pertinebant; sed fructuario potius jure posside-

TEREA veterum Germanorum, ante quos fide ac virtute bellica nulli mortalium fuere, (z) quique libertati admodum ſtuduere, genio hoc beneficiorum inſtitutum perquam

ſidebantur a militibus, ad bellicum armorum uſum aptis; a quibus nec in alios heredes transibant, præterquam pariter militiæ capaces, beneficis ejusmodi largitionibus excitandos, ut attentius, majorique fide, in publicam civitatis ſalutem, militarent. Conf. THEODOSII *nov. 31. de ambitu & locis limitaneis.* Quæ cum ita ſint, & militia bene ordinata ad rempublicam felicius regendam non parum conducat; vix ullum cuiquam ſupereſſe credo dubium, quin iſta beneficia ad publica Romanorum inſtituta ſint referenda; & quin poſſesſoribus fidei militaris conditio fuerit imperata. Porro quis, quæſo, hæc probe perpendens, affirmabit, hujus generis beneficiarios adeo glebæ fuiſſe adſcriptos, fundisque affixos, ut nec Ducem unquam ſequuti fuerint in militiam. Denique, non ſolum in oriente, ſed & in occidente, ejusmodi beneficia militaria uſu viguiſſe, jam oſtendit JACOBUS GOTHOFREDUS *in comment. ad Cod. Theodoſ. tit. de rei vendicatione*, nec non *tit. de terris limitaneis.*

(z) Hoc Germanos elogio extollit TACITUS *annal. libr. XIII. C. 54.*

fuit concinnum. Porro & æris, quo fidelium bene merita, constitutis salariis, remunerarent, copia majores nostri caruerunt, atque adeo, prudentia duce, merito beneficia pro stipendiis elegere. Denique nec silentio prætereundum, non pauca, quæ in jure feudali occurrunt, vocabula esse Germanica; unde non leve etiam, pro prima, quam defendimus, justorum feudorum inter Germanos cultura, oritur argumentum. (a)

§. XII.

Taciti ævo nondum exstitere feuda.

Minime tamen eam feudorum in Germania antiquitatem statuo, ut eadem à Taciti ætate repetenda censeam. Quæ enim pro hac (b) sententia in medium producuntur,

(a) STRUVII *Synt. jur. feud. C. I. ad aphor. 3.* EYBENII *electa jur. feud. C. II. §. 1. 5. 6. Cap. IV. §. 1. seqq.* ITTERUS *de F. J. C. 1. §. 7.* Ill. Dn. THOMAS. *diss. de origin. feudal. §. 13. cum annotationibus.*

(b) STRUVIO hæc vulgo tribuitur sententia; qui tamen dubius in *Syntagm. jur. feud. cap. 1. thes. III. n. (3.)* eam proponit: *occasionem*, inquiens, *& seminaria feudorum introductorum in Germania fortasse deducere licet ex Tacito, qui libell. de morib. Germ. pluribus*

tur, argumenta non, nisi occasionem remotiorem, ut & vestigia quædam atque incunabula feudorum demonstrant; ita quidem, ut vero non sit dissimile, intimum illum, quem TACITUS (c) laudat, virtutis ac fidei inter principem fidissimosque comites nexum, in posteris etiam dubio procul continuatum, ortis tandem justis beneficiis viam parasse. (d)

bus tradit, principes amplo comitatui studuisse, quem ex bello aluerint & ad bellum conduxerint; de illis comitibus inter alia hæc quoque scribens: infame in omnem vitam ac probrosum, superstites principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriæ ejus assignare, præcipuum sacramentum est. Principes pro victoria pugnabant, comites pro principe. *Hæc Tacitus. Constat ex his verbis, quod Germani Principes habuerint comites, qui ipsis fidelem in bellis exhiberent operam. His fidelibus credibile est, concessa postea fuisse à principibus prædia, tum in ipsis Germanorum, tum etiam in occupatis bello terris, sub conditione fidei & servitii militaris.*

(c) *Cap. XIV. de morib. German.*

(d) Nec plus probant argumenta SPENERI, qui *in primit.*

§. XIV.

Justa Francorum feuda.

Id interea certum est atque evictum, Merovingicorum Regum ætate insignem jam feudorum justorum in Germania usum fuisse. (e) Nullumque amplius est dubium, quin sub CLADOVEO M. (f) ejusque posteris beneficia fuerint frequentiora, ac magis pedetentim magisque formata. Neque vero

primit. hist. feudal. p. 24. seqq. Struvii sententiam suam fecit, atque a Schilteri aliorumque objectionibus defendit.

(e) Quod ostendit ANTONIUS DADINUS ALTESERRA, *de origine & statu feudorum pro moribus Galliæ.* It. *libr. de Ducibus & Comitibus provincialibus Galliæ.* Novis vero observationibus rem confirmavit Illustr. Dn. THOMAS. *diss. de originibus feudalibus.* Conf. ITTERUS *de F. J. Cap. 1. §. 9.*

(f) Insigne est, quo & alii usi sunt, AIMOINI testimonium, qui *histor. libr. I. Cap. XIV.* hæc narrat: *Cum Clodovæus regnum suum usque Sequanam, atque postmodum usque Ligerim, fluvios, ampliasset, Milidunum castrum Aureliano, cum totius ducatu regionis, jure beneficii, concessit.* Quamvis autem Aimoinus ad seculi X. finem vixerit; sine dubio tamen ex RORICONE (qui Monachus Gregorio Turonensi

ro eſt abſimile, jam ante Clodoveum M. eadem Germaniæ populis uſurpata fuiſſe. (g)

§. XV.

Ceterum beneficia Francorum Reges alia OFFICII EMINENTIORIS, alia MINISTERII INFERIORIS cauſſa dederunt. ILLUD erat munus Regni publicum, quod, præter eminentiorem dignitatem, regendi quoque atque adminiſtrandi poteſtatem complectebatur; quale erat Ducum Comitumque. MINISTERIUM erat eorum, qui parebant ac ſerviebant, à ſingulari iſta dignitate ac poteſtate excluſi.

Alia officii, alia miniſterii cauſſa data.

§. XVI.

ſi coævus cenſetur, cujusque *geſta Francorum* ANDREAS du CHESNE *tom. I. hiſtor. Franc. ſcriptor. coatan.* inſeruit,) hæc ſua depromſit, quæ & Illuſtr. Dn. THOMASII in diſſ. *de orig. feud. ſub. §. 12. not. (o)* eſt conjectura. Illius etenim monachi *lib. II. p. 806.* hæc ſunt verba: *In diebus illis dilatavit Clodoveus Francorum regnum usque ad Sequanam, & accipiens caſtrum Milidunenſem, tradidit cum Aureliano Legatario, eumque Ducem provinciæ illius eſſe inſtituit.*

(g) Proſtat locus ex CASSIODORI *variis* in GUNDLINGIANIS *P. I. O. I. p. 11.* quo Regius iſte Cancellarius de uſu beneficiorum militarium, Regis Gothorum Theodorici ætate, teſtimonium perhibuit.

§. XVI.

Ducum officium.

Duces hac ætate non ſolum rei militari præerant, exercitusque ducebant; ſed & integras regni provincias regebant, Regisque nomine tum belli tum pacis negotia adminiſtrabant. Cujusmodi Ducem ſubactæ THURINGORUM provinciæ impoſitum novimus. (h) Eadem

buit. Paria non ſolum de Gothis, ſed & de Herulis. Burgundionibusque loca V. C. SPENERUS *in primit. hiſt. feud. obſ. I. p. 36. ſeq.* adduxit, eum quidem in finem, ut, feuda jam ante Francorum Regnum, ſtatim a Germanicarum gentium migrationibus, ſtabilita fuiſſe, demonſtret.

(h) Cum Galliam ad Ligerim usque amnem perdomuiſſet CLODOVEUS M. Rheno transmiſſo, cum Thuringis bellum felici eventu confecit, ac Thuringiam, ante jam â Francis tentatam, in clientelam redegit, reddiditque tributariam. GREGORIUS TURONENSIS in fin. cap. XXVII. libr. II. hiſtoriæ Francorum: *decimo regni ſui anno Thuringis bellum intulit, eosdemque ſuis ditionibus ſubjugavit.* GESTA FRANCORUM EPITOMATA cap. X: *Chlodoveus exinde decimo anno Regni ſui, commoto exercitu magno, valde in Toringiam abiit, ipſosque Toringos plaga magna proſtravit. Devictoque ipſo populo, totaque eorum terra vaſtata, ipſos Toringos*

Eadem fuere ALEMANNORUM (i) ac BOJO-
D RUM

gos tributarios Francorum fecit. Post Clodovei fata, ortis novis diffidiis, ipfius filius, THEODORICUS, Thuringos denuo devicit, atque eorum terras in provinciam redegit. GREGORIUS TURONENSIS libr. III. cap. 7: *Post Theodoricus, non immemor perjurii Herminefredi, Regis Thoringorum, Chlotarium fratrem suum in solatium evocat, & adversum eum ire disponit. - - - - - Denique cum se Thoringi cadi vehementer viderent, fugato prae timore Herminefrido, Rege ipsorum, terga vertunt, & ad Onestrudem fluvium usque perveniunt. Ibique tanta cades ex Thoringis facta est, ut alveus fluminis congerie cadaverum repleretur, & Franci, tanquam per pontem aliquem, super ea in littus ulterius transirent. Patrata ergo victoria, regionem illam capessunt, & in suam redigunt potestatem.* Scilicet in Francorum redacta tunc (anno O. R. 524.) est poteftatem *Thuringia australis;* Saxonibus autem, velut Francorum fociis atque adjutoribus, ceffit pars feptentrionalis; prout oftendit SAGITTARIUS *in epistola de antiquo statu Thuringiae, p. 27. seq.* Et cum Francorum Regibus folenne fuerit, in regendis provinciis vicaria Ducum poteftate uti; vero etiam eft fimillimum, & huic provinciae devictae Ducem fuiffe praefectum. Conjecturam hanc confirmant, quae de RADULPHO, Thuringiae Duce, FREDEGARIUS SCHOLASTICUS *in chron.*

cap.

RUM (k) fata. Nec minus Franci, in novam ducti

cap. 77. his verbis narrat: *RADULFUS DUX, filius Chamari, quem Dagobertus Toringiæ Ducem instituit, pluribus vicibus cum exercitu Winidorum dimicans, eosque victos vertit in fugam. Hujus victoriæ superbia elatus, & contra Adalgiselum Ducem diversis occasionibus inimicitias tendens, paulatim contra Sigebertum jam tunc cœperat rebellare.* Præterea ejusdem *chron. cap.* 87. huc spectat, ex quo nonnulla excerpta dabo: *Cum anno VIII. Sigibertus* (Dagoberti M. filius natu minor, ad quem etiam Thuringia Francica spectabat,) *regnaret, RADULFUS DUX TORINGIÆ, vehementer contra Sigibertum rebellandum dispofuisset, jussu Sigiberti omnes leudes Austrasiorum in exercitum gradiendum banniti sunt. - - - - Sigibertus deinde Bugoniam* (Sylvam) *cum exercitu transiens, Toringiam properans. - - - - Radulfus cum aliquibus Ducibus exercitus Sigiberti fiduciam haberet, quod super ipsum non voluissent viribus inruere, de castro per portam prorumpens, super exercitum Sigiberti cum suis inruens, tanta strages RADULFO cum suis de exercitu Sigiberti fitur, ut mirum fuisset. - - - - Sigibertus & exercitus ejus ad proprias sedes remeant. RADULFUS, superbia elatus, AD MODUM REGIS IN TORINGIA se esse censebat, amicitias cum Winidis firmans, ceterisque gentibus, quas vicinas habebat, cultum amicitiæ obligabat. IN VERBIS TAMEN*

ducti provinciam, quæ FRANCONIÆ nomen

D 2

men

MEN SIGIBERTO REGIMEN NON DENEGABAT. Nam in factis fortiter ejusdem resistebat dominationi.

(i) Alemannos, Francicæ potentiæ diu æmulos, acri ad *Tolbiacum* (seu *Alpiacum*, quippe Alemannorum finibus vicinum, prout illustr. Dn. GUNDLINGIUS ostendit in *Gundlingianis P. III. O. II. §. 23.*) prælio anno 496. à Clodoveo M. devictos esse, id quidem omnibus est notissimum, ut adeo probationibus minime hic opus videatur. Quis autem devictæ gentis postea status fuerit, ea anceps profecto est quæstio. Illustris equidem COCCEJUS *in juris publ. prud. cap. III. sect. II. §. 21.* arbitratur, *formulam Suevia fuisse, ne proprio jure magistratuque uteretur, sed fisco Regio immediate adscripta esset.* Verum salva nihilominus res est. ECKEHARDUS enim JUNIOR *de Casibus S. Galli cap. 1.* qui, *nondum adbuc illo tempore Sueviam in Ducatum fuisse redactam, sed fisco Regio peculiariter paruisse*, testatur, cujusque potissimum fide adducta firmatur sententia, de recentiori ætate est intelligendus, quippe qua Sueviæ Ducatus vacavit, à Conrado I. restitutus. Ipse ECKEHARDUS *loc. cit. pag. 18.* apud GOLDASTUM *tom. I. rer. Alemannicar.* hæc habet: *Rex* (Conradus) *primo colloquium publicum Moguntiæ, postea generale edixit concilium, ubi tribus illis* (Erchangero, Bertoldo, Luitfrido, Regiæ cameræ præfectis, publicæ pacis turbatoribus, ut ex iis, quæ

men ab ipsis accepit, Ducibus paruere. (l)

§. XVII.

---

quæ eodem capite antecedunt, liquet,) *lege abjuratis & præscriptis, prædiisque eorum in fiscum redactis majestatis reis capita damnata sunt. - - - Sueviæ Principum assensu statuitur Alemannis DUX primus BURKHARDUS, gentis illius nobilissimus, & virtutum dote præstantissimus; cui & prædia damnatorum confiscata in beneficium sunt tradita.* Neque terrere nos debet *primi Ducis*, quam hic cernimus, appellatio; quippe quam cum grano salis accipiendam esse, genuina docent veterum monumenta, quæ antiquiores nobis sistunt Duces Alemannorum. Qui Clodovei M. victoriam narrant, veteres scriptores, Ducis, provinciæ ab ipso impositi, nullam faciunt mentionem. GREGORIUS TURONENSIS *libr. II. hist. Franc. cap. XXX.* ita: *Alemanni terga vertentes in fugam labi cœperunt. Cumque Regem suum cernerent interemtum, Clodovei se ditionibus subdunt, dicentes: ne amplius, quæsumus, pereat populus; jam tui sumus. At ille, prohibito bello, coarctatoque populo, cum pace regressus, narravit Reginæ, qualiter per invocationem nominis Christi victoriam meruit obtinere. GESTA FRANCORUM cap. XV. apud Andr.* du CHESNE *Tom. I. p. 701.* hæc addunt: *ipsos terramque eorum sub jugo tributario constituit.* Paria leguntur in *FRAGMENTIS DE REGUM FRANC. REBUS PIE GESTIS, ibid. p. 526.* Conf. RORICONIS *gesta Francorum libr. II. ibid. p. 806. C.* Interea

terea tamen Clodovei nepotem, *THEODOBERTUM*, Austrasiæ Regem, hujusque filium, *THEODOBALDUM*, Alemannis *Duces*, *Leutharium & Bucelinum*, fratres, præposuisse, atque Bucelinum inprimis Francorum res in Italia adversus Belisarium & Narsetem fortiter sustinuisse, novimus. *AGATHIÆ SCHOLASTICI historia de rebus Justiniani Imperat. Libr. I.* apud *Andr.* du CHESNE *Tom. I. p. 242. C.* hoc nobis testimonium præbet: *LEUTHARIS* & *BUTILINUS*, *tametsi id Regi ipsorum* (Theodobaldo) *minime placebat*, *belli cum eis* (Gothorum legatis) *societatem inierunt. Erant hi duo germani fratres, genere quidem Alemanni, maximam vero apud Francos potentiam consecuti*, adeo, ut *NATIONI IPSORUM PRÆESSENT*, *a Theodiberto primum accensi.* GREGORIUS TURONENSIS libr. III. cap. 32: *Theodobertus in Italiam abiit, & exinde multum acquisivit. - - - Dicitur tamen tunc temporis usque Ticinum accessisse civitatem, in qua Buccellinum rursum direxit. Qui, minore illa Italia capta atque in ditionibus Regis ante dicti redacta, majorem petiit: in qua contra Bellisarium multis vicibus pugnans, victoriam obtinuit. Cumque Imperator vidisset, quod Bellisarius crebrius vinceretur; amoto eo, Narsetem in ejus locum statuit. - - - Buccellinus vero contra Narsetem magna certamina gessit, capta omni Italia, usque in mare terminum dilatavit. Thesauros vero magnos ad Theodobertum de Italia direxit. - - - Deinceps vero Buccellinus Siciliam occupavit, de qua etiam tributa exigens, Regi transmisit.* Præterea libr. IV. cap. IX:

D 3 *Sub*

Sub eo (Theodobaldo) *BUCELLINUS, cum totam Italiam in Francorum regnum redegisset, a Narsete interfectus est, Italia ad partem Imperatoris capta, nec fuit, qui eam ultra reciperet.* *THEODOBERTI II.* ejusque ex fratre nepotis, *SIGEBERTI II.* ætate floruit Dux Alemannorum celeberrimus, *CUNZO I.* De quo *WALAFRIDUS STRABO*, Abbas Augiensis, *in vita B.Galli libr.I. cap. XV.* apud GOLDASTUM, *rerum Alemann. Tom. I. p. 150.* hæc cum aliis memoriæ prodidit: *GUNZONIS DUCIS epistola venit ad Presbyterem, præcipientis illi, ut die duodecimo ad Iburningas villam veniret, & virum Dei secum adduceret. Nam filiam ejus, nomine Frideburgam, quæ illi erat unica, singulari pulchritudine fulgens, spiritus invasit malignus. - - - - Hanc ob causam pater ejus nuntios misit ad Regem SIGIBERTUM, Theodorici filium, QUI EAM HABUIT DESPONSATAM, ut ei nuntiarent, quicquid circa puellulam agebatur. - - - - Willimarus Presbyter, volens tempore per epistolam definito ad Ducem venire, dixit beatissimo Gallo: SCIS DUCIS MANDATUM, eamus ad eum. Et ille, tuum est, inquit, hoc iter, non meum. Tu ergo proficiscere: QUID MIHI CUM PRINCIPIBUS SECULI? nam in heremum, unde exivi, revertar. Noli, ait, ita agere, sed perge mecum, NE FORTE DUX, qui in vexatione filiæ nimium contristatur, IRA COMMOTUS MITTAT SATELLITES, TEQUE VINCTUM ILLUC FACIAT PERDUCI. &c.* Confer *capp. seqq. ibid.* & ex capite XIX. XXIV. nec non XXV. patebit, *DUCEM CUNZONEM*, filia ad saniorem mentem redu-

reducta, non solum donis S. Gallum (qui pauperibus ea deinde distribuerit,) affecisse, sed & postulasse, *ut apicem Pontificalis gradus dignaretur assumere;* hoc vero honorem repudiante, Johannem Diaconum, ab ipso commendatum, sub auspicio Ducis Gunzonis, Episcopum Constantiensem fuisse electum atque ordinatum. Quae aliquam Ducis hujus potestatem & in negotiis ecclesiasticis demonstrare mihi videntur. Dux etenim S. Gallo Episcopatum obtulit; deinde Episcopos, Presbyteros ac Diaconos totius Alemanniae Constantiam, electionis gratia, convocavit; ipse quoque cum Principibus & Comitibus huic conventui interfuit, eundemque suo moderamine direxit. De *LEVTHERIO*, *ADALRICO*, aliisque, qui successerunt, Alemaniae Ducibus consule PFEFFINGERI *Vitr. illustrat. libr. I. Tit. XVI. vol. II. p. 293. seqq. edit. recent.* Quid? quod & in vetustiori Alemannorum lege nonnulla occurrunt capita, hic notatu digna. Cap. 23. *de eo, qui mortem Ducis consiliatus fuerit.* Cap. 27. *de eo, qui sigillum aut mandatum Ducis neglexerit.* Cap. 28. *de eo, qui in curte Ducis hominem occiderit.* Cap. 29. *de eo, qui missum Ducis infra provinciam occiderit.* Cap 31. *de eo, qui res Ducis furatus fuerit.* Cap. 32. *de feminis, qui in ministerio Ducis sunt.* Cap. 33. *de eo, qui praesumserit, intra provinciam res Ducis hostiliter invadere.* Cap. 34. *de filio Ducis, qui contra patrem suum surrexit.* Summa haec est capitum, quae prolixius legi possunt in GOL-

DA-

DASTI *tom. II. rer. Alemannic. p. 14, 15.* Lex autem Alemannorum, teste prologo, auctorem habuit *THEODORICUM I.* Clodovei M. filium; deinde a successoribus *CHILDEBERTO, CLOTARIO II.* & *DAGOBERTO* emendata ac perfecta. CAROLUS du FRESNE *in glossar. voc. lex. Alemann. tom. II. p. m. 264.* CONRINGIUS *de origin. jur. German. cap. IX. p. 40.* SCHILTERI *Instit. jur. publ. libr. I. tit. IV. §. 7.* Nihilominus tamen vero est simillimum & CLODOVEUM *devictis Alemannis jam leges sanxisse;* quod & defenditur in GUNDLINGIANIS *P. III. O. II §. 25.*

(k) *CLODOVEUM* M. Bojos, Alemannorum socios, eodem ad Tolbiacum prælio vicisse, testis est AVENTINUS *in annal. Bojorum libr. III. cap. I.* ac Bojos tum fœdus cum Francis perpetuum pepigisse, his conditionibus: *Boji de corpore suo, ubi opus fuerit, Principem legant, at DUCEM, non Regem, appellent. Reges Francorum autores fiant. In Bellis auxilio Francis sint Boji; eosdem pro amicis & hostibus habeant. Cæterum suis institutis ac legibus vivant.* Hunc sequitur cum aliis etiam Illustr. COCCEJUS *in juris publ. prud. cap. III. §. 5. 6.* Qui autem veterum historiæ Francicæ scriptorum monumenta perlustraverit, ne ullum quidem illius victoriæ fœderisque vestigium offendet. Quare injurius in Aventinum haud esse videtur ANDREAS BRUNNERUS, *parte I. rerum Boicarum, libr. IV. C. 6.* eundem, solita vanitate fortunam Bojorum &

& hic Alemannorum calamitatibus admiscuisse, arbitratus. Cujus hæc porro est conjectura, minime profecto spernenda, Bojos, sive prudenti metu perculsos, sive fortitudinis ac felicitatis Francicæ stupore atque admiratione ductos, a Theodorici Ostro-Gothorum Regis, cui paruerant, obitu, in Francorum clientelam sponte concessisse. Spontaneam eorum deditionem æque propugnavit ADLZREITERUS *in annal. Boicæ gentis, parte I. libr. VI. cap. VI.* Atque hanc deditionem *THEODORICI I.* Francorum Regis, Clodovei M. filiorum natu maximi, gloriæ vindicandam esse, vel inde vero simillime liquet, quod idem Rex *LEGEM BOJOARICAM* sanxit, a successoribus tamen pariter emendatam ac perfectam. Testem habemus prologum hujus legis: *Theodoricus, Rex Francorum, cum esset Catalaunis, elegit viros sapientes, qui in regno suo legibus antiquis eruditi erant. Ipso autem dictante, jussit conscribere legem Bojovariorum &c.* BRUNNERUS *cit. loc. it. cap. X.* ADLZREITERUS *cit. loc.* CONRINGIUS *de or. jur. Germ. cap. IX.* GUNDLINGIANA *P. III. O. II. p. 268.* Insignem gentis & post subjectionem fuisse libertatem, vel sola *DUCUM* ex nobilissima *AGILOLFINGORUM* familia electio demonstrat. Ecce *LEGIS BOJOAR. tit. II. cap. XX.* testimonium: *Dux, qui praeest in populo, ille semper de genere AGILOLFINGORUM fuit, & debet esse, quia sic Reges, antecessores nostri, concesserunt eis, ut qui de genere illorum FIDELIS REGI erat & prudens, ipsum constituerent Ducem,*

ad regendum populum illum. Quemadmodum autem ex his jam eſt manifeſtum, Ducem quoque Bojoariæ ſingularis fidei nexu Regi obnoxium fuiſſe, ita ejusdem *tit. II. cap. IV.* rem confirmat. *Si quis autem Dux de provincia illa, quem Rex ordinaverit, tam audax, aut contumax, aut levitate ſtimulatus, ſeu protervus & elatus, vel ſuperbus atque rebellis fuerit, qui decretum Regis contemſerit, DONATO DIGNITATIS IPSIUS DUCATU CAREAT.* Quare & nimia tumidos potentia ac rebelles Bojos *CAROLUS MARTELLUS* ejusque filii, *PIPINUS* ac *CAROLOMANNUS*, in ordinem redegerunt. FREDEGARIUS *in chron. cap. 108. 110.* BRUNNERUS *libr. V. cap. VIII. prope à fine* it. *cap. IX. X. & XI.*

(l) Scilicet mox a Glodovei obitu novam hanc Franci in Alemannorum ſolo condidere provinciam, latius tamen, ac hodie, patentem; ex qua ſingularis Franciæ Ducatus ortus. Hujus equidem primordia JOHANNEM TRITHEMIUM *libr. de origine Francorum* apud SCHARDIUM *Tom. I. rer. Germ. p. 151. ſeqq.* ab anno O. R. CCCX. repetiiſſe conſtat. Verum hunc narraſſe hac in re fabulam, omni veterum ſcriptorum teſtimonio deſtitutam, peritioribus jam eſt obſervatum. Id interea tuto affirmare licet, *Seculo VII.* & Franciæ huic orientali *DUCES* vicario imperio præfuiſſe, belli pacisque moderatores. *GESTA B. KILIANI SCOTI*, epiſcopi Herbipolenſis, *cap. IV.* in illuſtr. Dn. à LUDEWIG *collect. ſcript. Herbipol. p. 967.* hæc habent:

§. XVII.

Comites (m) minoribus provinciarum tracti- *Comitum officium.*

E 2

bent: *Veniens igitur* (B. Kilianus) *ad prædictum oppidum ORIENTALIS FRANCIÆ, Wirziburg, non eum, quem in eadem provincia DUCEM reliquerat, ſed alium, nomine GOZBERTUM.* Adde *cap. V.* ex quo patet, non ſolum ipſum hunc Ducem, S. Kiliani doctrina captum, in chriſtianorum caſtra tranſiiſſe, ſed & omnes pene provinciæ incolas, Ducem ſequutos, relicto idolorum cultu, chriſtianæ religioni operam dediſſe. Quem *DUCEM GOZBERTUM* anno DCCVI. diem obiiſſe ſupremum, refert *TRITHEMIUS* apud SCHARDIUM *cit. tom. I. p. 155. n. 19.* Celebris quoque eſt Dux *HETANUS,* cujus EGILWARDUS *in vita S. Burchardi Herbipolenſis lbr. II. cap. IV.* meminit; ex quo ſua procul dubio hauſit TRITHEMIUS, *cit. p. n. 21.* hæc referens: *HETANUS patri* (Gozberto) *ſucceſſit in Ducatu annis XX. qui ſine filiis moritur anno DCCXL. Itaque Pipinus, Major domus, poſtea Rex Francorum, Ducatum vacantem ad ſe recepit, & filio ſuo, CAROLO, procurandum decennio commiſit. &c..*

(m) Comites a comitando primum dicti aulæ Romanæ atque Imperatorii Palatii Proceres, quod Principem ſectarentur, ejusque lateri adhærerent, ſeu domi maneret, ſeu in expeditionem proficiſceretur. Vocemque hanc, a Romanis de-

tractibus, quos pagos (n) vocare solemus,

desumtam, deinde pagorum ac civitatum majorum præfectis, de quibus hic agimus, applicatam esse, non pauci arbitrantur; cum & ê suo comitatu probatissimos ad istam spartam Reges Francorum elegerint atque in provincias ablegaverint. CAROLUS du FRESNE *in glossario medii ævi voc. Comes.* VITRIARIUS *in instit. jur. publ. L. II. T. XVII. §. 1.* Quam & meam facio sententiam. Alii tamen a vetustioribus Germanorum comitibus nomen ortum esse existimant; quorum TACITUS *libr. de morib. Germ. cap. 12.* verbis hunc in modum conceptis mentionem fecit: *eliguntur in conciliis & principes, QVI JURA PER PAGOS VICOSQVE REDDUNT; centeni singulis ex plebe comites, consilium simul & auctoritas, adsunt.* CONRINGII *diss. de Duc. & Comit. Germ. §. 6.* KULPISII *commentat. in Monzambanum part. II. p. 5. seq.*

(n) Vetustissima est Germanicarum provinciarum in pagos distributio. JULIUS CÆSAR *de bello Gallico libr. IV. cap. I.* hujus rei testis est: *Suevorum gens est longe maxima & bellicosissima Germanorum omnium. Ii CENTUM PAGOS habere dicuntur.* In memoriam hic quoque revocandum est *TACITI*, quod sub littera (m) adduxi, testimonium. Pagus autem, ut ego rem capio, saltem Regum Francorum ætate, nil aliud fuit, quam minor majoris

mus, nec non civitatibus (o) Francorum

E 3 Re-

joris provinciæ tractus, oppida, arces, vicos, villasque complexus, (Ein Gau, ein Canton.)

(o) Majoribus etiam Francorum civitatibus antiquitus jam Comites præfuisse, GREGORIUS TURONENSIS *libr. V. hist. Franc. cap. XIII.* refert: *Chramnus his diebus apud Arvernum residebat. - - - Firminum A COMITATU URBIS, graviter injuriatum, abegit, & Salustium, Evodii filium, subrogavit.* Idem *Libr. VI. cap. XXII. testatur: Rex Chilpericus, pervasis civitatibus fratris sui, novos Comites ordinat, & cuncta jubet sibi URBIUM TRIBUTA DEFERRI. Quod ita impletum fuisse cognovimus. His diebus adprehensi sunt, duo homines a Nonnichio, LEMOVICINÆ URBIS COMITE, deferentes ex nomine Charterii, Petrogoricæ urbis Episcopi, literas, quæ multa improperia loquebantur in Regem. &c.* Plura ejusdem loca, de urbium comitibus loquentia, prætermitto. Conferri autem meretur ALTESERRA *de Ducibus & comitibus provincialibus, cap. IV. p. 10. edit. Tolosanæ;* qui, inde esse, existimat, ut Comites Episcopis, Duces Archiepiscopis fuerint æquati; quia Episcopi singularum sint civitatum, Archiepiscopi universæ provinciæ. Et quamvis de Galliæ civitatibus sermo sit in adductis testimoniis, vero tamen est simillimum, & in paucis, quæ tunc temporis fuere, Germaniæ urbibus eundem primos

Fran-

Reges, cum poteſtate juris dicendi, (p) præfecerunt, Ducumque moderamini, boni

Francorum Reges morem ſervaſſe. Saltem *CAROLI* M. ætate ejusmodi civitatum Germaniæ Comites jam uſu viguiſſe, ex *capit. Caroli M. libr. II. cap. 25.* (in edit. STEPHANI BALUZII *Tom. I. p. 743.*) liquet: in VESONTIO, *quæ eſt Diœceſis Bernoini Archiepiſcopi, Herminus Epiſcopus, & MONOGOLDUS COMES. In MOGUNTIA, quæ eſt Diœceſis Heiſtulfi Archiepiſcopi, idem Heiſtulfus Epiſcopus, & ADALBERTUS COMES. In Colonia Hadaboldus Archiepiſcopus, & ERMUNDUS COMES.* Add. LEHMANNI *chron. ſpirenſ. libr. II. c. 18.* CAROLUS du FRESNE *in gloſſ. voc. Comes civitatis.*

(p) Hanc potiorem fuiſſe Comitum ſpartam, extra omnem dubitationis aleam poſ·um exiſtimo. Quare & *judicum nomine* ſæpe numero veniunt. Scilicet ordinaria Comiti erat in pace, per univerſum, cui præerat, pagum, juris dicendi poteſtas; non ſolum in plebejos ruſticosque homines; ſed & in nobiles quosque Miniſteriales. Atque adeo falſiſſima eſt, quam *KNIPSCHILDIVS, LERCHIVS,* aliique juſto fervidiores nobilitatis Imperialis propugnatores tuentur, ſententia: nobiles olim a nemine, niſi ab ipſis Regibus, vel eorum Miſſis, fuiſſe judicatos. Neque enim judices, præter ordinem forte ad cauſſam nobilium aliquam cognoſ-

ni ordinis gratia, subesse (q) jusserunt. Sub

---

gnoscendam a Rege delegati, ordinariam Comitum in nobiles jurisdictionem sustulere, quam Regis nomine atque auctoritate illi administrabant. Confer. SCHILTERI *de S. R. Imperii Comitum prærogativa ac jure, inter ipsos & ordinem equestrem Imperii immediatum secundum quosdam controverso, diatribe.* Comites vero etiam *ærarii ac fisci regii* curam gessisse, tum ex loco *GREGOR. TVRON. sub lit. (o)* adducto, tum ex iis, quæ ALTESERRA *cit. cap. IV.* pluribus exposuit, sine negotio intelligitur.

(q) Universæ Dux præfuit provinciæ, atque adeo etiam Comitibus. Quod autem non pauci credidere, (quos inter etiam est LEHMANNUS *in chron. spirens. L. II. C. XVI.* nec non *JVSTVS SINOLTVS SCHüTZ in colleg. de statu rei Rom. exercit. IIX. p. 626.)* duodecim semper uni Duci Comites subfuisse, id profecto ad ea referendum, quæ facilius dicuntur, quam probantur. Comitum potius provincialium numerum varium atque incertum fuisse, tot veterum monumenta testantur. Vide, quæ annotavit PFEFFINGERUS *ad Vitr. I. I. P. libr. I. tit. XVI. §. 10. lit. (t) p. 30. Vol. II. in edit. recent.* Ceterum licet Ducis auctoritatem, in communem provinciæ salutem ac securitatem, revereri oportuerit Comites antiquiores; minime tamen exi-

Sub quorum auſpiciis & bellicis expeditionibus interfuere Comites, quippe minime a rerum militarium cura omnino excluſi. (r) Præterea quoque una cum Ducibus Regni

exiſtimandum cuiquam eſt, Duces habuiſſe Comites omnino ſubjectos atque obnoxios. Tantum enim abeſt, ut hoc vero ſit concinnum; ut potius ipſi Duces vicaria duntaxat poteſtate, Pro-Regum inſtar, uſi ſint in provinciis; atque adeo Comites æque, ac Duces, dignitatem & poteſtatem, itemque beneficia ſua, non Ducibus, ſed ipſis potius Regibus, proxime tulerint accepta.

(r) Ingruente belli tempeſtate, & Comites cogebant milites, iisque ſub Ducum moderamine præerant. Locus eſt *GREGORII TVRONENSIS libr. IV. C. XXX.* hic notatu dignus: *Sigibertus Rex, Arelatenſem urbem capere cupiens, Arvernos commoveri præcepit: erat enim tunc FIRMINVS COMES VRBIS ILLIVS, qui cum ipſis in capite abiit.* Præterea *libr. VI. cap. XIX: Cum hæc Regi Chilperico nuntiata fuiſſent, mittit nuntios, COMITIBVS, DVCIBVSQVE, & reliquis agentibus, ut, collecto exercitu, in regnum germani ſui inruerent.* Comites etiam officii rationes ſegnius exſequentes milites coercuiſſe, idem *GREGORIVS TVRON. libr. VII. cap. XLII.* teſtatur: *poſt hæc edictum à JVDICIBVS datum eſt, ut, qui in hac*

gni egerunt PROCERES, quorum insignis jam fuit in illius ævi comitiis auctoritas. (s)

F §.XVIII.

hac expeditione tardi fuerant, damnarentur. BITVRIGVM quoque COMES misit pueros suos, ut in domo beati Martini, quæ in hoc termino sita est, hujusmodi homines spoliare deberent.

(s) Comitiorum inter veteres Germanos usum TACITUS *de morib. Germ. cap. XI.* explicat: *De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes; ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud Principes prætractentur. - - - Illud ex libertate vitium, quod non simul, nec jussi, conveniunt, sed & alter & tertius dies cunctatione coeuntium absumitur. Vt turbæ placuit, considunt armati. Silentium per sacerdotes, quibus tum & coercendi jus est, imperatur. Mox REX, vel PRINCEPS, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, AVDIVNTVR, AVCTORITATE SVADENDI MAGIS, QVAM JVBENDI POTESTATE. Si displicuit sententia, fremitu aspernantur: sin placuit, frameas concutiunt. Honoratissimum assensus genus est, armis laudare.* Quam quidem Germanorum libertatem ut ut, post stupendas *CLODOVEI M.* victorias sequutasque provinciarum occupationes, non levem contraxisse cladem novimus; animam tamen non emi-

emisisse, demonstratu est facillimum. Absoluti quippe imperii jugum nec provinciarum Germaniæ Proceres, qui libertatem omni auro potiorem habebant, ferre; nec prudentiores primi, nec segnes ac voluptuosi, qui illos excipiebant, stirpis Merovingicæ Reges imponere poterant. Regem itaque meminisse oportebat, se libertatis vindicem, non oppressorem, esse constitutum. Majestatis jura & isto ævo in comitiis exerceri consueverant. Leges in iis conditas esse, prologus *LEGIS BAJVVARIORVM* docet: *hoc decretum est apud Regem & Principes ejus, & apud cunctum populum Christianorum, qui infra Regnum Merbungorum consistunt;* nec non *LEGVM ALEMANNICARUM: incipit lex Alamannorum, quæ temporibus Clotharii Regis, una cum Principibus suis, id sunt 33. Episcopis, & 34. Ducibus, & 72. Comitibus, vel cetero populo, constituta est;* itemque *LEGIS SALICÆ: Placuit atque convenit inter Francos & eorum Proceres, ut, propter servandum inter se pacis studium, omnia incrementa veterum rixarum resecare deberent; & quia ceteris gentibus juxta se positis fortitudinis brachio præminebant, ita etiam legum auctoritate præcellerent. &c.* Legis autem Salicæ auctorem primum fuisse *CLODOVEVM M.* argumentis vero admodum similibus defendit Illustr. Dn. *GVNDLINGIVS in Gundlingianis P. III. O. II.* §. *16. seqq.* De lege Alemannorum & Bojorum supra dixi. Quid? quod & ultimam suam voluntatem, qua ecclesiarum potissimum

mum commoda promotum ibat, *DAGOBERTVS M.* Proceribus Regni in comitiis exposuit, horumque auctoritate istam firmandam prudenter curavit. *GESTA DAGOBERTI I. cap. XL.* apud *Andr.* du CHESNE *Tom. I. p.584. seq.* Majores quoque, ut vocant domus, de quibus mox pluribus agendum, Reges non, nisi ex Procerum Regni consensu, constituisse, *FREDEGARIVS SCHOLASTICVS in chron. cap. 54.* testis est: *CHLOTARIVS cum Proceribus & leudibus Burgundiæ Trecassinis conjungitur, cum eorum esset sollicitus, si vellent jam, Warnachario* (Majore domus) *discesso, alium in ejus honoris gradum sublimare. Sed omnes unanimiter denegantes, nequaquam se velle Majorem domus eligere, Regis gratiam obnixe petentes, cum Rege transegere.* Controversiarum porro de successione Regia ortarum decisionem ad Regni ordines inprimis spectasse, ex iis liquet, quæ Clotharius Brunechildi respondit: *Conventus nobilium debere eam aggregare Francorum & communi tractatu de communibus consulere rebus: se vero judicio illorum in omnibus pariturum.* Vid. *AIMOINVS de gestis Francor. libr. IV. cap. I.* Quomodo inter *GVNTRAMNVM & CHILDERICVM* Reges, Procerum consilio atque auctoritate, anno O. R. 587. pax firmata, mutuique fœderis pactio conscripta fuerit, exemplar pactionis demonstrat apud BALUZIUM *in collect. capit. Reg. Franc. tom. I. p. 11. seqq.* Adde *GREGOR. TVRON. libr. IX. C. XX.* Comitialibus quoque ordinum suffragiis

§. XVIII.

De Comite Palatii.

Varios equidem Comitum ordines, quem recentior ætas fœtum exclusit, hic omittendos arbitror. Silentio tamen Comitem Palatii Regni Francici omnino præterire, nefas duco. Hic IN PALATIO REGIO JURI DICUNDO PRÆERAT, ac majoris præcipue momenti caussas cognoscebat decidebatque. Quem, inter Comites primum, inde ab initio primæ Francorum Regum stirpis, jam exstitisse, multis veterum monumentis est comprobatum. (t) Nec minus certum est atque

CHILDERICUM III. Merovingicæ stirpis ultimum Francorum Regem, imperio fuisse exutum, idemque *PIPINO* delatum, maximo testimoniorum cumulo evicit *PFEFFINGERUS in Vitr. illustr. L. I. T. II. p. 75. edit. rec.* Conf. *HERTII notit. Regni Franc. vet. cap. V.* Quæ cum ita sint, nemo profecto absolutum Merovingicis Francorum Regibus imperium cum ratione poterit vindicare, aut insignem Procerum illius ævi libertatem atque auctoritatem negare.

(t) Quæ, una cum Palatii Comitum nominibus, exhibet CAROLUS du FRESNE *in glossario, sub voc.* Comites palatini, *tom. I. p. 1085. seq.*

que evictum, hoc Regni officium insigne, & sub Majorum domus imperio, huic tamen subjectum, perdurasse. (u) Posteaquam

vero

(u) GREGORIUS TURONENSIS *libr. IX. cap. 30.* de Childeberto: *jussit abire Florentianum, MAJOREM DOMUS REGIÆ, & Romulfum, PALATII sui COMITEM.* Notatu dignum hic quoque est, quod MABILLONIUS *de re diplomatica libr. VI. p. 479.* adduxit, Regis *CHILDEBERTI* diploma, anno 697. confectum: *Childebertus, Rex Francorum, Vir inluster. Cum nos in Dei nomine, Compendio, in Palacio nostro una cum Apostbolecis viris, in Christo Patrebus nostris, . . . Episcopis; nec non & inlustri viro, PIPPINO, MAJORUM DOMUS NOSTRO; . . . sed & HOCIOBERCTO, COMITE PALATII NOSTRO, vel cunctis fidelibus &c.* Paria idem in medium produxit p. 480. 482. 489. 490. Quæ cum ita sint, merito inde concludo, erroris modeste arguendos esse viros cetera insigni eruditionis fama illustres, *FREHERUM, SCHILTERUM, COCCEJUM,* quorum ille *in comm. ad A. B.* alter in *Inst. jur. publ. L. I. T. XV. §. 4. in fin.* hic denique in *jur. publ. prud. C. III. S. VI. n. 81.* nec non *post n. 91. in exegesi*, Majorem Domus & Comitem Palatii superiorem unum fuisse eundemque, perperam existimarunt. Quare & recte dicam his aliisque jam scripsit PFEFFINGERUS *in Vitr. illustr. L. I. Tit. XI. §. I. not.*

vero, perfecti Imperii Regii fasces moderante

not. (*a*) & (*b*). Ubi & permulta de pluribus inferioris ordinis Comitibus Palatinis collecta offendimus, lectu dignissima. Ceterum Franciæ Regibus majorum virtutes parum curantibus, fœdisque voluptatibus turpiter immersis, summa rerum penes Ducum aliquem fuit, *MAJORIS DOMUS* elogio ornatum. Hunc initio singuli sibi Reges constituebant; mox populus eundem eligendi potestatem sibi sumsit; post ipsi Majores Domus de sua dignitate ac potentia statuerunt, ipsis Regibus superiores; denique eorum ultimus, PIPINUS, Caroli M. parens, ipsa Regis majestate à Regni Francici Proceribus, ex consilio summi Pontificis Romani, rite est indutus. *ERCHAMBERTI fragmentum ex breviario Reg. Franc. & Majorum domus, p.* 780. apud ANDR. du CHESNE: *Chlodoveus Rex, filius Dagoberti, regnavit XVI. annis, qui omni spurcitiæ deditus fuit. Major domus qui supra. Chlodbarius Rex, filius Clodovei, adhuc in puerili ætate suæ juventutis mortuus est, regnavitque annis IV. Major domus Ebroinus. Theodoricus Rex filius Chlodovei, frater Chlodbarii, regnavit annis XIX. Major domus Bertharius. Quo occiso, Pippinus junior, filius Ansegisili, veniens de Austrasiis, successit in Principatum Majorum domus. Ex hinc REGES NOMEN, NON HONOREM, HABERE COEPERUNT. Quibus tamen ubi con-*

te Pipino, Majoris domus dignitas omnino ex-

conſtitutum fuerat, victus fuerat exuberans, cuſtodiaque jugis erga illos habebatur, ne aliquid jure poteſtatis agere poſſint. Illis namque temporibus ac deinceps Gotefredus Dux Alamannorum, ceterique circumquaque Duces noluerunt obtemperare Ducibus Francorum, eo quod non potuerunt Regibus Meroveis ſervire, ſicut antea ſoliti fuerant. Ideo ſe unusquisque ſecum tenuit, donec tandem aliquando poſt mortem Gotefridi ducis, Carolus ceterique Principes Francorum paulatim ad ſe revocare illos arte, qua poterant, ſtuduere. FREDEGARIUS SCHOLAST. *in chron. cap. 92.* de populi electione teſtatur: FRANCI, inquiens, *Chlotharium MAJOREM in Regno CONSTITUUNT.* Conf. quæ ex eodem adduximus ſub not. (s) Idem *cap. 110. in fin.* de Pipini ad honores Regios elevatione hæc habet: *Quo tempore una cum conſilio & conſenſu omnium Francorum miſſa relatione à Sede Apoſtolica auctoritate percepta, præcelſus Pippinus ELECTIONE TOTIUS FRANCIÆ in ſedem Regni, cum conſecratione Epiſcorum, & ſubjectione Principum, una cum Regina Bertradane, ut antiquitus ordo depoſcit, ſublimatur in Regno.* Notatu quoque dignum eſt ANNALIUM FRANCORUM FULDENSIUM *ad annos 751. & 752.* teſtimonium: *Pipinus, miſſa Romam legatione, Zachariam Papam interrogat de Regibus Francorum, ex antiqua Meroingorum ſtirpe deſcendentium, qui Reges quidem diceban-*

exſpiravit; Comitis Palatii auctoritas contra non parum procul dubio cepit incrementi.

§. XIX.

De officiis Regni eccleſiaſticis.

Quibus de officiis Regni Germanici ſecularibus, pro inſtituti ratione, expoſitis,

---

bantur, ſed POTESTAS REGNI TOTA APUD MAJOREM DOMUS HABEBATUR; *excepto, quod cartæ & privilegia Regis nomine ſcribebantur, & in Martis campum, qui Rex dicebatur, plauſtro bubus trahentibus vectus, atque in loco eminenti ſedens, ſemel in anno à populis viſus, publica dono ſolenniter ſibi oblata accipiebat, ſtante coram Majore domus, & quæ deinceps eo anno agenda eſſent, populis adnuntiante: ſicque Rege domum redeunte, cætera regni negotia Major domus adminiſtrabat. Orat ergo ſibi decerni, quis eorum juſte Rex debeat dici & eſſe; is, qui ſecurus domi ſedeat, an ille, qui curam totius Regni, & omnium negotiorum moleſtias ſufferat. Zacharias Papa ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, mandat populo Francorum, ut Pipinus, qui poteſtate regia utebatur, regni totius & nominis quoque dignitate frueretur. Ita Hyldericus Rex, qui ultimus Meroingorum Francis imperavit, depoſitus & in monaſterium miſſus eſt. Pipinus vero in civitate Sueſſionum à ſancto Bonifacio Archiepiſcopo in regem unctus, regni honore ſublimatus eſt.*

tis; (x) paucis quoque de officiis Regni ecclesiasticis agendum. Quamvis enim prima christianæ ecclesiæ initia singularem Episcoporum dignitatem politicamque regendi potestatem omnino ignoraverint, atque Episcoporum officium duntaxat fuerit privatum; rem tamen pedetentim mutatam esse, ac præcipue Imperatoris Constantini M. auxilio, quæ ante jam cœperat, Episcoporum auctoritati ac potestati insignia magis magisque incrementa accessisse, rerum peritis non est obscurum. (y) Quemadmodum itaque Galli non solum, sed & inprimis Germani, quum ethnicæ religionis principiis adhuc imbuti essent, summo

 jam

(x) Alia quippe officia, ad institutum meum minus facientia, omitto. De quibus legi potest HERTIUS *in notit. Regni Franc. vet. cap. III. §. 11. seq.* Quæ autem ad Archiofficiorum Imperii nostri secularium illustrationem ex hoc ævo depromi possunt, suo in posterum loco producam.

(y) Dixi & ego hac de re copiosius in *jurispr. eccles. L. I. C. VII. membr. III.*

jam ſacerdotes cultu ſunt proſequuti: (z) ita profecto mirum non eſt, Francorum Reges, ſacris Chriſtianorum deinde addictos, ſummorum ſacerdotum, (qui, pro ſtatu eccleſiæ catholicæ, qualis tum erat, humillimos primæ eccleſiæ chriſtianæ epiſcopos ſive nolebant, ſive non poterant, imitari,) honoribus ac divitiis potius augendis, quam minuendis, admodum ſtuduiſſe (a) Principali-

(z) Vide locum TACITI *ad* §. *18. not. (s)* adpoſitum. Idem cap. VII: *Nec REGIBUS infinita aut libera poteſtas; & DUCES exemplo potius, quam imperio, ſi promti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant, admiratione præſunt. Ceterum neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem, niſi SACERDOTIBUS, permiſſum: non quaſi in pœnam, nec Ducis juſſu, SED VELUT DEO IMPERANTE.* De Gallis videatur JULIUS CÆSAR *de bello Gall. libr. VI. cap. 13.*

(a) Audiamus Clodovei M. ex filio, Chlotario I. nepotem, HILPERICUM Regem, invidioſas apud GREGOR. TURONENS. *libr. VI. hiſt. Franc. cap. ult.* querelas ducentem: *Ecce pauper remanſit fiſcus noſter: ecce divitiæ noſtræ ad eccleſiam ſunt translatæ. Nulli penitus, niſi ſoli Epiſcopi, regnant: periit honor noſter, & translatus eſt ad Epiſcopos civitatum.* AIMOI-

palibus itaque jam hoc ævo Episcopi Germaniæ honoribus fulgebant, opibus etiam splendori huic paribus instructi. Officio pariter Regni publico erant ornati, ecclesiasque, sub Regum tamen auspicio supremo, regebant, ac de rebus sacris statuebant. (b)

G 2 Pon-

AIMOINUS quoque *hist. Franc. libr. III. cap. 57.* Regem sæpe dixisse, refert: *ecce divitiæ nostræ ad ecclesias transierunt; soli nunc Episcopi regnant, solis eis defertur honor.* Verum hic atris utrique historico depingitur coloribus, Herodesque audit ac Nero suæ ætatis. Melioribus alii Francorum Reges elogiis, ob bene merita in ecclesias atque Episcopos, mactantur.

(b) Nec aliter esse res poterat, quum a Regibus, ex ordine tamen præcedente electione, Episcopi constituerentur. Testis est GREGORIUS TURONENSIS, ipse Episcopus, innumeris fere *histor. Franc.* capitibus, eam fuisse Regum curam, ut Episcopatibus dignos præficerent sacerdotes, atque Episcoporum regiones ordinarent. Confer. LEHMANNI *chron. Spirense L. II. C. XV.* it. *L. III. C. XIII. XXI.* CONRINGIUS *de constitut. Episcoporum German. §. 22. seqq.* MEIBOMIUS *de jure invest. Episcop.* PETRUS de MARCA *de conc. sacerd. & imp. L. VIII. c. IX. XI.* HERTIUS *in not. Regni Franc.* vet.

Pontifici etenim Romano in Germaniæ ecclesias summa tunc temporis nondum in sacris potestas erat; quippe cui demum BONIFACIUS, Germanorum, ut adulatoribus audit, Apostolus, Germaniæ Episcopos addictos reddere studuit. (c) Præterea &

vet. cap. V. §. 15. 16. PFEFFINGERUS *in Vitr. illustr. L. I. T. XV. ad §. 20*, ubi larga testimoniorum exemplorumque abundantia. Apud BALUZIUM *in capitular. Reg. Franc. tom. I.* nonnullæ constitutiones Regum primorum occurrunt, huc inprimis pertinentes: Veluti Præceptio Regis GUNTRAMNI *ad Episcopos & judices Regni de observando die dominico & aliis, p. 9.* Nec non SIGEBERTI Regis *epistola ad Episc. de concil. celebr. &c. p. 143.*

(c) Ecce ZACHARIÆ, Pontificis Romani, epistolam, qua novam Germaniæ Episcopis conversionem, ope Bonifacii perfectam, anno 748. gratulatus est: *Gaudeo in vobis, Charissimi, quoniam fides vestra & veritas erga nos gratiosa est, & manifesta non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, dum ad* FAUTOREM ET MAGISTRUM VESTRUM, A DEO CONSTITUTUM, B. PETRUM, APOSTOLORUM PRINCIPEM, BENIGNISSIMA VOLUNTATE, *conversi estis, & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam id ipsum sapitis, quod sapere opor-*

& Episcopi, cum Proceribus reliquis, Regni
G 3 sena-

oportet. Prostat hæc etiam in SCHILTERI *libr. II. de libertate ecclesiarum Germaniæ cap. VI.* §. *I.* Unde quam luculentissime patet, ante ista tempora Romanum Pontificem in Germania non majoris pretii fuisse, quam alium Episcopum peregrinum, singulari sedis suæ fama celebrem; quum nova laudetur ad B. Petri, (cujus nomine turpissime abutitur Zacharias, Petri Principatum, qui divinis virtutibus absolvebatur, misere adfectans,) sive potius ad Pontificis Romani, jugum conversio, novæ sapientiæ, (aut stultæ magis simplicitatis,) documentum. Cujus autem furfuris homo fuerit Zacharias, sancta Petri Apostoli larva tectus, vel inde intelligitur, quod Childericum III. Franciæ Regem, majestate spoliandum, eandemque, sui commodi gratia, ut adversus Longobardos Protectorem nancisceretur, Pipino deferendam astute curavit, Bonifacii Moguntini auxilio & hac in re usus callidissime. Hic enim sedis Romanæ mancipium erat addictissimum, ex vana jurisjurandi religione, quo se GREGORIO II. Papæ jam reddiderat obnoxium. Formulam jurisjurandi BARONIUS *in annalibus ad annum 723. n. IV.* hanc refert: *In nomine Domini Dei Salvatoris nostri JESU Christi, imperante domino Leone magno Imperatore, anno septimo post consulatum ejus, sed &* *Con-*

ſenatum conſtituebant, atque in ſolennibus comitiis, non minus, quam Duces & Comites

Conſtantini M. Imperatoris ejus filii, anno quarto inchoato ſcilicet, indictione ſexta, promitto ego Bonifacius, Dei gratia Epiſcopus, tibi, beate Petre, Apoſtolorum princeps, vicarioque tuo, beato Gregorio papæ, & ſucceſſoribus ejus, per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Trinitatem inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem ſanctæ fidei catholicæ exhibere, & in unitate ejusdem fidei, Deo operante, perſiſtere, in qua omnis Chriſtianorum ſalus eſſe ſine dubio comprobatur: nullo modo me contra unitatem communis & univerſalis eccleſiæ, ſuadente quopiam, conſentire; ſed (ut dixi) fidem & puritatem meam atque concurſum tibi, & utilitatibus eccleſiæ tuæ, cui a Domino Deo poteſtas ligandi ſolvendique data eſt, & prædicto vicario tuo, atque ſucceſſoribus ejus, per omnia exhibere. Sed & ſi cognovero, Antiſtites contra inſtituta antiqua ſanctorum patrum converſari, cum eis nullam habere communionem, aut conjunctionem: ſed magis, ſi valuero prohibere, prohibebo; ſin minus, fideliter ſtatim Domino meo Apoſtolico renuntiabo. Quod ſi (quod abſit) contra hujus promiſſionis meæ ſeriem aliquid facere quolibet modo, ſeu ingenio, vel occaſione tentavero, reus inveniar in æterno judicio, ultionem Ananiæ & Saphyræ incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere præſumſerunt. Hunc etiam indi-

mites, reipublicæ salutem curabant, (d) Denique soli pene Episcopi ea litterarum notitia imbuti videbantur, ut præ ceteris omnibus hoc ævo digni existimarentur, quibus illustre CANCELLARIORUM officium delegaretur. (e)

§. XX.

indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus Episcopus manu propria scripsi, atque ponens supra sacratissimum corpus sancti Petri, ita, ut præscriptum est, Deo teste & judice, feci sacramentum, quod & servare promitto. Conversionis, cui studuit Bonifacius, præmium tulit Archiepiscopatum Moguntinum, atque insignia ipsius in sedem Romanam merita effecere, ut primæ in Francia Orientali Metropolis ecclesiasticæ honores sedi Moguntinæ fuerint tributæ. Quod docent GUNDLINGIANA *P. XVII. O. II. §. 23.* CENTURIATORES MAGDEBURGENSES *centur. VIII. C. X. p. m. 790. seqq.* ejus vitam ac gesta, virtutesque non minus, quam vitia, ingenue exponunt. Adde SAGITTARII *antiquitates Christianismi Thuringici, libr. II. & III.* Nimius est in viri laudibus CAVEUS *in scriptorum eccles. historia litteraria, ad annum 723. p. m. 409. seq.*

(d) Videatur *not. (s) sub §. 17.*

(e) De primorum Franciæ Regum Cancellariis egit MABILLONIUS *de re diplom. libr. II. Cap. XII. §*

1. 2

t. 2. 3. Ubi & erudite docet, summos Regum Merovingicæ stirpis Cancellarios vocatos etiam fuisse *Referendarios*, nec non uno plures fuisse unius Regis, eosque codicillos Regios, majoris fidei conciliandæ gratia, recognovisse, ac tum Regi subscribendos obtulisse. BERNARDUS à MALLINCKROT *de Archi-Cancellariis & Cancellariis p. 6.* hæc habet: *Archi-Cancellarii nomen & officium itidem à Francis ad nos derivatum est: omnium enim primus, qui hoc nomen titulumque usurparit, S. Cunibertus fuit, Coloniensis Episcopus, quatenus hucusque reperire quivi, post quem, S. Bonifacium reperio, qui apud Miræum in notitia Eccl. Belgii C. 20. Regis Pipini literas, quibus Epternacense S. Willibrordi cœnobium dotat, ita subscribit:* BONIFACIUS ARCHI-CANCELLARIUS RECOGNOVIT. *Datæ enim illæ literæ sunt anno Christi 752. tertio Regis Pipini: in cujus ad Franciæ regnum sublimatione cum notabilis valde hujus sancti viri opera fuerit, ejusque manibus ille in Regem inunctus & consecratus sit; suspicari possumus, inter cætera antidora & gratitudinis documenta, nova ista dignitate, novæque dignitatis minus trito & augustiori titulo donatum fuisse. Dubitandum enim non est, non alium esse hunc Bonifacium, quam celeberrimum illum Moguntinum Præsulem: cujus etiam opinionis est Franciscus Lanovius, ord. Minimorum Religiosus, in suo de Franciæ Cancellariis Schediasmate. Nec facile quis persuadebit, in alium aliquem ejusdem nominis, illorum temporum synchronum, ista convenire.* Verum paullo ante adductus

§. XX.

De ministerialibus.

Inferiore Regni ministerio (f) qui, tum in castris, tum in aula, functi sunt, MINISTERIALES audiunt. Minime vero plebejæ ac servilis conditionis homines hoc vocabulo hic signamus; sed potius ingenuos ac nobiles, ordinis licet inferioris. (g)

H §. XXI.

ductus MABILLONIUS, qui *cit. loc.* primorum Cancellariorum nomina exposuit, nullam tamen S. Bonifacii Archi-Cancellarii mentionem facit; sed potius, HITHERICUM Pipini ARCHI CANCELLARIUM fuisse, contendit. Cujus, etiam subscriptionem, sub Pipini Regis diplomate quodam, *libr. VI. num. 47. p. 496. edit. secundæ*, offendimus, hoc modo conceptam: HITERIUS *recognovit & subscr.*

(f) Nexum pete ex §. XV.

(g) Prostat in SCHILTERI *comment. ad J. F. Alemann. cap. 89. p. 360. seq.* narratio, ex *chron. MS.* de donatione DAGOBERTI Regis & conjugis, qua Argentinensem ecclesiam affecerunt, hic notatu digna. In illa enim hæc occurrunt: *His itaque curtibus subjecta familia trifarie secernitur: prima MINISTERIALIS, quæ etiam MILITARIS reda dicitur, adeo NOBILIS & bellicosa, ut nimirum libera conditioni*

§. XXI.

A Regibus Feuda data, & proxime accepta.

Beneficia, tum officialibus, tum ministerialibus, Reges dedere; feudorumque oblatorum nulla hoc ævo vestigia. (h) Præterea observandum, vasallos beneficia sua omnes proxime à Regibus accepisse, atque adeo cuncta hujus ætatis BENEFICIA fuisse IMMEDIATA, ut vocare solemus, ac RETROFEUDA à primo Francorum Regno procul dubio penitus exsulasse. (i)

§. XXII.

tioni comparetur. - - - Sed tamen omnes sub dominio Episcopi & ab ipso Rectoris constituti consistunt. Conf. CAROLUS du FRESNE *in glossar.* voc. *Ministeriales*, ubi discrimen, quod inter Ministeriales nobiles ac servos proprie dictos intercedit, quam rectissime etiam illustratur. Qui aulæ ministeria obibant, MINISTERIALES PALATINI dicti. Vid. SCHILTERI *cit. comm. ad cap. 113. p. 399.* Horum autem summos Præfectos ARCHI - OFFICIALIUM elogio mactamus; de quibus *dissertat. II.* de Statu feudorum Imperii *sub Carolo M.* uberior erit agendi occasio.

(h) Illustr. Dn. THOMASII, nec non HERTII *dissertationes de feudis oblatis* hic commendandæ.

(i) Hoc jam pluribus Illustr. Dn. THOMASIUS *in diss. de*

§. XXII.

Utrum feuda & clericis ætate hac ante-Carolina data fuerint, ea anceps profecto est quæ- *Utrum etiam clericis data?*

H 2

de orig. feud. ad §. 15. *not.* (c) ostendit ac SPELMANNO, nec non HACHENBERGIO, *antiquissimis jam temporibus integras Magnatibus, intercedente nexu beneficiario, regiones, ut minores rursus militibus portiones, SUBFEUDI titulo largirentur, à Regibus traditas esse*, defendentibus, eruditissime respondit, ut mihi hic esse liceat breviori. Conf. SPENERI *primit. hist. feud. obs. III.* §. *14. not.* (n). Qui tamen, post adductas utriusque partis sententias, anceps subsistit. Superest vero dubium, quod ex LEGE ALEMANNORUM *cap. XXXVI. n. 5.* moveri potest; quid? quod motum jam est ab ALTESERRA *libr. de orig. & stat. feud. cap. VI.* Verba legis in BALUZII *collect. capitular. Reg. Franc. tom. I. p. 67.* (in GOLDASTI autem *tom. II. rerum Alemann. p. 15.* in cap. XXXV. leguntur,) hæc sunt: *Qualiscunque persona sit, aut VASSUS DUCIS, aut COMITIS, aut qualiscunque persona, nemo negligat ad ipsum placitum venire.* Verum enim vero, *Vassum Ducis* aut *Comitis* hic ipsum Regis Vasallum, Ducum Comitumve potestati vicariæ obnoxium, dici existimo, salvo secus forte sentientium judicio.

quæstio. Interea negari plerumque ea de caussa solet, quod hujus ævi clerici nec militaverint, nec juribus regalibus usi sint. Verum enim vero, nec Episcopos tunc a bellicis expeditionibus prorsus alienos fuisse, (k) nec jurium regalium usu plane caruisse, (l) ex fide

(k) GREGORIUS TURONENSIS, posteaquam *libr. IV. hist. Franc. cap. 36.* belli cum Longobardis, qui in Gallias irruerant, a GUNTCHRAMNO Rege feliciter gesti, historiam narravit, *cap. 37.* hæc addit: *Fuerunt in hoc prælio Salonius & Sagittarius, fratres atque EPISCOPI, qui non cruce cœlesti muniti, sed GALEA AUT LORICA SECULARI ARMATI, MULTOS MANIBUS PROPRIIS, quod pejus est, INTERFECISSE, referuntur.* Conf. ejusdem *lib. V. cap. XXI.* De Hildegario, Episcopo Coloniensi, ANNALES FRANC. FULDENSES *ad annum 753.* hæc referunt: *Pipinus, iterum Saxonum perfidia provocatus, regiones eorum devastat: IN QUA EXPEDITIONE HILDEGARIUS, COLONIENSIS EPISCOPUS, A SAXONIBUS INTERIMITUR.*

(l) PFEFFINGERUS, posteaquam *in Vitr. illustr. libr. I. tit. XV. ad §. 5. not. (a) n. (II.)* non pauca, quæ huc faciunt, testimonia adduxit, tandem *p. 1123. edit. rec. col. b. Hinc*, inquit, *non sine fundamento de Merovæis Regibus scribit* STEPHANUS, LEODIENSIS ABBAS, *in vita S. Modoaldi, Trevirorum Antistitis, cap. XIV. apud SURIUM, p. m. 168. & 169.* „quantum religionis, potentiæ & honoris contulerint ecclesiis, testantur libri,

de dignis constat monumentis. Scrupulum præterea injiciunt, quæ de Herbipolensis Episcopi Ducatu, a Pipino indulgentissime constituto, memoriæ prodita novimus. (m)

„bri, Sanctorum decreta Patrum continentes, quos „ipsi, in synodis, sua corroboraverunt authoritate: „testantur & ecclesiæ, quas cum diversi generis or„namentis, tum etiam *prædiis & REGALIBUS SUIS*, „*castris scilicet & COMITATIBUS, teloniis, monetis* „*& bannis, cum jure civitatum, concessis*, magnifice „extulerunt, ne sancta DEI ecclesia hujus seculi po„tentibus subjaceret, aut tyrannide eorum pave„sceret: imo superborum colla, Dei virtute superior, „calcaret.

(m) De Episcopi Herbipolensis Ducatu JO. TRITHEMIUS *libr. de origine Francorum* & quidem in SCHARDII *Scriptor. rer. Germ. p. 155. n. 21. & 22.* summa hæc fiducia narrat: *Anno Domini DCCLII. cum jam Rex esset* PIPINUS, *Ducatum sancto BURCKHARDO, EPISCOPO WURTZBURGENSIUM I. & ejus successoribus, de consensu Caroli filii sui, & omnium Procerum totius Regni Francorum, donavit in proprium sempiternum. BURCKHARDUS igitur DUX & Episcopus Francorum Orientalium institutus â Pipino, præfuit annis XL. Moribus integer, conversatione sanctissimus, ex monacho sancti Benedicti Episcopus ordinatus â Bonifacio, Moguntino Archi-Episcopo. BURCKHARDUS RESIGNAVIT EPISCOPATUM, CUM DUCATU FRANCORUM, ecclesiæ & successori suo, anno Principatus sui XL. Domini autem DCC XCI. & eodem anno idem sanctus*

Atque hæc efficiunt, ut anceps hac in re subsistam, quæstionemque nondum securius decidam,

Bus Burckhardus moritur. Quod equidem licet dubiæ admodum fidei sit testimonium; V. C. PFEFFINGERUS tamen *in Vitr. illustr. L. I. T. XVI. p. 365. col. a, vol. II. edit. recent.* non plane rejicit, sed eidem hæc addit: *Probe autem notandum, per DUCATUM FRANCONICUM, Herbipolensi Ecclesiæ dono datum à Pipino, nihil aliud intelligendum esse, quam DUCATUM, PER EPISCOPATUM HERBIPOLENSEM EXTENSUM, non totius Franconiæ.* Vid. JACOBUS SPIGELIUS, *not. in Güntheri Ligurinum, Lib. I. p. m. 278;* KNICHEN, *de sublimi & Regio Territorii jure, cap. IV. §. 255. &c.* SPEIDELIUS, *in speculo, voc. Würtzburg, pag. m. 989;* LIMNÆUS, *tom. I. addit. ad Jus Publicum, in lib. 3. cap. 3. §. 10. pag. 325.* TOLNERUS, *Histor. Palat. Cap. VII. pag. 174. &c. Qua de re præced. tit. XV. § 13. lit. d. pag. 1179 seqq. fusius egi.* Recentiorem vero hunc Herpipolensem esse Ducatum, qui Episcopo, in bonis & terris sui Episcopatus jura secularia, Duci provinciæ alias propria, exercendi potestatem tribuerit, non pauci existimarunt. Videatur inprimis illustr. Dn. a LUDEWIG *Præfat. ad collect. Histor. Herbipol. Episcop. §. 18.* Addatur, quæ laudatam præfationem proxime excipit, *ad historiam Franciæ orientalis præparatio, cap. XXV.* prope à fine, *p. 352. col. a,* ubi hæc leguntur: Dieser (Burchardus, Bischoff zu Würtzburg) soll auch das Hertzogthum Francken von dem Könige in Franckreich Pipino A. C. 752, wegen wohlabgelegter Gesandtschafft zu Rom, empfangen haben; in welchen sich besagte Autores

sehr

cidam, meliora potius lumina exſpectaturus.

§. XXIII.

Quæ res feudi nomine datæ?

Quantum ad res, hoc ævo beneficiorum nomine datas, attinet; PRÆDIORUM, VILLARUM, CASTRORUM, JURIUMQUE, fidelibus commendatorum, non una in monumentis æqualibus mentio. Habuere etenim Reges, in provinciis, quæ fiſci erant, quæque ſua poterant vocare, (n) tum ut regia ſe majeſta-

ſehr vergeben; angeſehen es auch von einigen päbſtlichen Autoren ſelbſt in Zweiffel gezogen wird; wie dann Bruſchius de monaſteriis Germaniæ, p. 162. verſichert, der Biſchoff von Würtzburg, Ehrlangus, ein Graf von Calow, ſo A. 1122. geſtorben, habe zuerſt ſeine weltliche Juriſdiction anzuzeigen, ein Schwerdt in dem Wapen geführet, und ſich eines vortragen laſſen. Der 56ſte Biſchoff aber, Gottfried von Limburg, ſo A. 1455. geſtorben, habe ſich zum erſten einen Hertzog in Francken geſchrieben. Laurentius Frieße, ein alter Fränckiſcher Scribent, bey dem Seb. Münſtero, ſaget zwar, Carolus M. habe dem Biſtthum Würtzburg das Hertzogthum Francken gegeben, aber nicht gantz Francken-Land. ꝛc.

(n) SCHILTERUS in *Inſtit. jur. publ. L. II. tit. I. §. XI. p. 271.* hæc habet: *Jure Francorum & Germanorum FISCUS omnes Principis facultates continet, nulla habita differentia rerum privatarum & publicarum, cum ſit utraque in Principis arbitrio:* H. SPEELMANN. *Gloſſ. voc.*

jestate dignos exhiberent, tum ut fidelibus, in reipublicæ salutem, inde paria lautioribus stipendiis commoda conciliarent.

§. XXIV.

An ipsi etiam Ducatus & comitatus?

Vero quoque est simillimum, & Ducatus Comitatusque, nempe DIGNITATEM, quam vocant, REGALEM, CUM POTESTATE REGENDI PROVINCIAS PAGOSQUE, AC JUS IN ILLIS DICENDI, præter fundorum usum fructum, lege beneficiaria hujus ætatis Duces Comitesque possedisse; (o) minime vero ipsas Regni

voc. Fiscus, vocatur etiam CAMERA, & Advocati Cameræ, qui Fiscum administrant, GOLDAST. *ad Ekkard. jun. c. 1. Appellantur quoque DEMANIA, sive DOMANIA, itemque DOMINICUM, ut Romanis res dominicæ, Francico vocabulo DEMAINS, de manu h. e potestate & arbitrio ac dispositione Principis, exclusis ordinibus.* Conf. *not.* (*a*) *sub* §. *19.*

(o) Vide, quæso, quæ supra *ad* §. *14. not.* (*f*) adduxi, AIMOINI & RORICONIS testimonia, unde patebit, CLODOVEUM M. *Aureliano TOTIUS REGIONIS DUCATUM, jure beneficii concessisse.* Consentit prope mecum V. C. SPENERUS, *in primitiis hist. feud. Obs. II. p. 90. not.* (*b*) his verbis usus: *Duci & comitibus non terra utenda fruenda, sed regenda, gubernanda, atque judicanda tradita; cessitque feudi nomine sola dignitas, & in salarium pars prædiorum adsignata.* Sed nullas sententiæ suæ reddidit rationes. Conferatur

gni provincias ac pagos, quippe quæ potius Regibus Regnoque conservata.

§. XXV.

Præterea, quum supremo primi Francorum Reges ecclesiarum in suis ditionibus constitutarum moderamine gauderent, opesque illarum & ipsi auxissent; religioni sibi haud duxerunt, de abundantioribus ecclesiarum fundis ac reditibus, fisco Regio bellicis impensis exhausto, portiones decerpere, & militaris stipendii gratia Comitibus & militibus in beneficium largiri. (p) Quid? quod nec decimis, licet singulari, quam vulgo vocant laudantque, spiritualitatis virtute præcellentibus, pepercere (q). *An & res ecclesiasticæ?*

I §. XXV.

ritur SCHILTERUS *in Comment. ad J. F. A. cap. XLII. p. 255. 256. 258.*

(p) A CAROLO MARTELLO hujus instituti origines repeti, ostendit ALTESERRA *de Ducibus & Comit. libr. I. cap. XIII.* Illustr. Dn. BOEHMERUS *in jur. eccles. Prot. libr. III. tit. XX. de feudis*, §. 6.

(q) Jam jam excitatus ALTESERRA *libr. de orig. & stat. feud. cap. V.* & decimas a CAROLO MARTELLO militibus in beneficium delatas esse, quod alii pariter adfirmant, summa fiducia negat, nullam hujus rei fidem esse arbitratus. Præterea, cladem ecclesiarum prædiariam admodum doluisse PIPINUM, idem refert;

§. XXVI.

De investitura & hominio.

Quantum ad modum beneficia acquirendi attinet, vix cuiquam, opinor, dubium esse potest, quin investitura, seu SOLENNI TRADITIONE, opus fuerit vasallis, ad jus intuitu feudi sibi firmandum; nec non singulari IVRE IVRANDO, QVO FIDEM BENEFICIARIAM DOMINO ADSTRINXERINT. Verum de investituræ ritu, qui hoc ævo usurpatus, deque hominii, quod dicitur, formula vix certi quid licet definire. (r)

§. XXVII.

fert; sed, quum morbo penitus moderi & res ecclesiarum, ob temporum iniquitatem & reipublicæ angustias, e laicorum manibus avellere nequiverit; id saltem effecisse, ut prædia ecclesiarum PRECARIÆ nomine laici tenere, atque illis nonas & decimas persolvere cœperint. Sententiæ autem ipsius de decimis Illustr. Dn. BOEHMERUS *cit. J. E. lib. III. tit. XXX. de decimis*, §. 19. non sine ratione contradixit; quod vero non est simile, Regem, qui alias ecclesiarum facultates militibus donavit, decimis pepercisse.

(r) Conf. Ill. Dn. THOMASII laudatam *diss. de orig. feud. ad* §. 18. *not.* (*c*) & (*d*). Forte solennibus & tunc vestimentis clientelaribus fuere induti; de quibus disseruit Illustr. Dn. à LUDEWIG *in formula Brandeburgici Ducatus, p. 258. seq. in opusc. miscell. tom. I. lib. I.* nec non in *diss. de prorogatione investit. cap. II. ad* §. 5. *not.* (*ff*); ubi &, additis rationibus, defenditur, *investire*

§. XXVII.

Minime vero ex solenni ista beneficiorum traditione, jus perpetuum, quod in successores transmitti continuo potuerit, illorum possessoribus est enatum. Tantum enim abest, ut ita se res habuerit, ut potius certo

De jure Vasallorum in feudis.

stire idem esse, ac vestitu induere clientelari. Ceterum notatu hic etiam dignus est ex ANNALIBUS FRANCORUM NAZARIANIS *ad ann. 787.* locus, qui in Illustr. Dn. GUNDLINGII *diatriba de feudis vexilli, in fin.* §. *15. p. 16.* prostat: *Tassilo Ducatum, quem a Pippino Patre quondam acceperat, Victori filio Carolo reddidit, CUM BACULO, REGIMINIS EI PRIUS ADTRIBUTI SYMBOLO, in cujus capite similitudo hominis erat, & effectus est Vassus ejus.* Ex quo non sine veri similitudinis specie concludi potest, & Pipini ætate, forte etiam ante, *investituræ symbolum* fuisse *hastam, vultu humano ornatam.* Præterea nec hoc omittendum, jurijurando & nexarum complosarumque manuum porrectionem intercessisse; quod notavit ALTESERRA *de feud. orig. cap. 8. ab init.* ubi & hunc AYMOINI locum adposuit: *Illuc,* (id est Compendium) *& Tassilo Dux Bajoariorum cum primoribus gentis suæ venit, & MORE FRANCICO in manus Regis in vassaticum manibus suis semet ipsum commendavit, &c.* Alia solennia BRUNNERUS *in annal. Boicis ad ann. 757. part. I. p. 694. & seq. edit. quæ Monachii in forma octava prodiit anno 1626.* narrat: *Pipino Francorum comitia Compendii celebrante, Thassilo, cum nobilitatis Boicæ flore eodem profectus, sacramentum Regi*

certo constet, ne quidem possessori jus firmum ac stabile, per dies vitæ, inprimis in Ducatibus & comitatibus, fuisse. Hinc in istius ævi scriptore (s) frequentia nomina: EX DUCE, EX COMITE. Utrum autem jus beneficii ad certi temporis, (t) atque in primis quinquennii, intervallum adstrictum fuerit; id certe ego haud affirmaverim. Vero potius maxime concinnum duco, jus in beneficiis fuisse PENE PRECARIUM, pro ratione officiorum ac ministeriorum, ex regula prudentiæ, indefinite indultum; ne mutationi, quam forte Regni

gi dixit, conceptisque verbis & solenni formula fidem ei suam, filiisque obstrinxit. Juramentum interpositum est, plenum religione; tactæ aræ, & ipsis SS. Dionysii, Rustici, Eleutherii, Martini & Germani sacris pignoribus manus admotæ; qui, ut Franciæ tutelares Divi, testes invocati, iidemque, si sciens volensque olim falleret, vindices & ultores futuri. In eadem verba etiam nobilitas adacta, ex animi sui sententia Jusjurandum concepit.

(s) In GREGORIUM TURONENSEM digitum intendo; cujus loca annotavit ALTESERRA *de Ducibus & Comitibus, libr. I. C. V.*

(t) Quod cum ALTESERRA adeo defendit ITTERUS *de F. J. C. l.* §. *XV.* ut rem certam esse & historiarum fide niti adfirmet, minime demonstret.

gni aut Regis utilitas posceret, via præcluderetur, aut saltem impeditior difficiliorque redderetur. (u) Quodsi forte alicubi beneficiorum in filios ista ætate devolutorum exempla occurrant; ea potius singulari Regum gratiæ, quam legibus firmato succedendi ordini, tribuenda videntur. (x) Id vero extra dubitationis aleam positum, vicariam Ducum Comitumque potestatem crevisse, Regum Majestate, ut supra cognovimus, collapsa.

§. XXVIII.

De ejusdem amissione.

Quæ quum ita sint, sine negotio consequitur, jus beneficii tunc temporis non tantum ob turpem FIDEI VIOLATIONEM; (y) sed

(u) Addatur illustr. Dn. THOMASII *diss. de orig. feud.* *§. 16. 17. cum adnotat.* ubi varias aliorum sententias sub incudem revocavit, mihique igitur otium fecit.

(x) Videatur locus FREDEGARII SCHOLASTICI, de Radulfo Duce, quem *pag. 26.* adscripsi.

(y) Recte itaque ALTESERRA *de orig. & statu feud. p. 5. edit. Schilt.* feudum amitti, ait, ob culpam vasalli, *ex Consuetudine Francorum.* Conf. quæ de Bojoariæ Ducibus *pag. 34. ad fin. not. (k)* adposui. Nec prætermittenda hic sunt, quæ BRUNNERUS *in annal. Boic. P. I. L. V. in fin. C. XI. p. 696. cit. edit.* de Thassilone, Bojoariæ Duce, qui à Pipini Regis fide & clientela se

& non nunquam pro REGUM ARBITRIO, (z) neglecta curatiori caussæ cognitione, beneficiariis ablatum esse; vel saltem ab eorum OBITU ex ordine exspirasse. (zz)

§. XXIX.

Conclusio. Atque hæc de prima feudorum imperii origine atque indole, quæ Caroli M. ætatem antecessit, nunc disseruisse, sufficiat. Hanc vero propediem, juvante Deo, ALTERA excipiet DE STATU FEUDORUM IMPERII SUB CAROLO M. dissertatio; & hanc PLURES DE ILLORUM CONDITIONE, SUB ALIIS GERMANIAE REGIBUS ATQUE IMPERATORIBUS, antequam ipsa juris capita exponantur. Tu vero, B. L. vale interea, faveque!

se subduxerat, Regisque exercitum cum suis perfidus deseruerat, *ad annum 764.* his verbis refert: *Digna res visa est, de qua Franci in Comitiis publicis sententiam ferrent, quæ sequenti mox anno Wormatiæ habita sunt. Una omnium vox fuit, Bojum transfugam bello petendum, prodendumque etiam posteris exemplum, datam Francis fidem à nemine impune violatam; quos qui amicos ferre non potuerit, multo ægrius hostes passurum. Verum, ingruente Aquitanico bello, unde plus periculi imminebat, Boicum in præsens, quamquam stimularet ira, omittendum necessario fuit: neque Pipino, donec vixit, tantum otii fuit, ut Thassilonem, hostem judicatum, armis persequi posset. Sexagesimo octavo anno moriens, perfidiæ illius ultionem Superis, filiisque Carolo, & Caralomanno reliquit.*

(z) Exempla narrat non pauca GREG. TURON. *in histor. Franc.* veluti *libr. IV. cap. XXXIV. cap. XXXVIII. &c.*

(zz) Vulgararia tamen militum beneficia in filios digniores mox transiisse, defenditur in GUNDLINGIANIS *P. XV. O. II. §. 9.*

TANTUM. AP-

APPENDIX THESIUM.

I.

GErmaniæ, ſtatus ſub Francorum Regibus fuit monarchicus, libertate tamen ordinum temperatus.

II. Poſteaquam vero ſuperioritas, quam vocant, territorialis pedetentim ſtabilita fuit, reipublicæ irregularis formam induere cœpit.

III. Quare perperam dicitur reſpublica mixta regularis; quippe quæ chimæra eſt politica.

IV. Jus circa ſacra ſupremum rectiſſime ſibi Francorum Reges vindicarunt.

V. Hoc enim civilis imperii partem, ad reipublicæ ſalutem maxime neceſſariam, conſtituit.

VI. A vero igitur aberrant, qui jus iſtud Epiſcopis proprium eſſe arbitrantur, atque Imperantibus Evangelicis jus tantum fiduciarium in eccleſiarum moderamine tantisper tribuunt.

PRÆ-

PRÆNOBILISSIMO atque HONORATISSIMO

RESPONDENTI SUO,

AMICO ÆSTUMATISSIMO,

SALUTEM PLURIMAM DICIT

PRAESES.

EX quo, auctore *Summe Reverendo Parente, supremo ecclesiarum Frisiæ Orientalis Præsule*, in celeberrimam hanc Musarum Sedem te contulisti, *Prænobilissime* COLDEWEY, meis statim scholis adeo constanter interesse cœpisti, ut jurisprudentiam tum naturalem, tum civilem, tum feudalem, tum publicam, & me Doctore, pedetentim didiceris. Quapropter mearum nunc esse partium duxi, non solum benevolum in me animi adfectum publice deprædicare, gratesque Tibi debitas persolvere; sed & strenuam, qua bonarum artium, inque primis Jurisprudentiæ studium, triennio, &, quod excedit, semestri, in FRIDERICIANA nostra, perfecisti, diligentiam encomio haud fucato ornare. Quas quidem officii rationes ut lætus hodie exsequor: ita spem quoque concipio certissimam, fore, ut, auspice SUMMO NUMINE, atque PATRE PATRIÆ TUÆ INDULGENTISSIMO, SERENISSIMO Frisiorum PRINCIPE, largitore, me etiam cum amicis omnibus enixe vovente, digna virtutibus Tuis aliquando feras præmia, atque iisdem in Summi NUMINIS gloriam, Patriæ salutem, Parentumque Optimorum solatium, ac bonorum omnium gaudium, ut par est, utaris. Hanc quum feliciter metam contigeris, ne mei obliviscaris, sed potius & absens me amore prosequi pergas, est, quod maximopere a Te peto atque contendo. Vale!